

QUADRIGA
DISCURSUUM THEO-
LOGICO-PHILOSO-
PHICORUM,

Pro

Defendendâ PHILOSOPHI ac THEOLOGI còncordiâ,
in utriusque principiis contra apparens, eorum dissi-
dium circa, quatuor Quæstiones insti-
tutorum :

- I. *An immortalitas hominis in statu integritatis fuerit natura-
lis vel supernaturalis?*
- II. *An fides relatè considerata sit causa instrumentalis justifica-
tionis?*
- III. *An aliquis de suâ salute certus esse possit?*
- IV. *An Deus sit causa peccati per accidens?*

A U T O R E

M. ANDREA KESLERO

Coburgô-Franco, in Casimiriano, quod
est COBURGI, Professore.

WITTEBERGÆ,

Exscripta typis & sumtibus CHRISTIANI THAM,
Acad. Typogr.

ANNO M DC XXIV.

n. 19

QUADRIGA
CURSUUM THEO-
LOGICO-PHILOSO-
PHICORUM,

Pro

Defendendâ PHILOSOPHI ac THEOLOGI còncordiâ,
in utriusque principiis contra apparens, eorum dissi-
dium circa, quatuor Quæstiones insti-
tutorum :

- I. *An immortalitas hominis in statu integritatis fuerit natura-
lis vel supernaturalis?*
- II. *An fides relatè considerata sit causa instrumentalis justifica-
tionis?*
- III. *An aliquis de suâ salute certus esse possit?*
- IV. *An Deus sit causa peccati per accidens?*

A U T O R E

M. ANDREA KESLERO

Coburgô-Franco, in Casimiriano, quod
est COBURGI, Professore.

WITTEBERGÆ,

Exscripta typis & sumtibus CHRISTIANI THAM,
Acad. Typogr.

ANNO M DC XXIV.

n. 19

VIRIS,

*Magnifico, admodum Reverendo, Excellentissimis,
Consultissimis, Amplissimis, Claris-
simis,*

DN. ERNESTO FOMANNO, J. U. D. Consi-
liario intimo, Cancellario, & Consistorii
Præsidi,

DN. CASPARO FINCKIO, SS. Theologiæ
Doctore, Pastore, Superintendenti Generali,
Adessori & Professore,

DN. JOHANNI GEORGIO MULLERO,
J. U. D. Consiliario, & Consistorii Ad-
essori,

DN. STEPHANO CORNARIO, P. C.
à Consiliis & Secretis,

*In Illustrissimâ COBURGA Saxonica
meritissimus, dignissimus,*

*Dominis, Patronis ac Fauto-
ribus suis devotè colendis,*

Discursus hosce Theologico-
Philosophicos

d. d. d.

AUTOR.

*VI & I Magnifice, admodum Reverende, Excellentissimi,
Consultissimi, Amplissimi, Domini ac Patroni obser-
vandissimi.*

Duo sunt fundamenta prima ac primaria,
omnis nostræ cognitionis liberalis, quam
de rebus in hac vita adipiscimur: Divina re-
velatio, & recta ratio. Ille fidem parit, hæc
scientiam subministrat. Illa est rerum, ad quas suo pte
ingenio ac industria homo ob sublimitatem illarum
pervenire nequit: hæc eorum, quæ humano indagini
ac studio subjacent. Ex illa Theologia ortum suum ha-
bet, ex hac Philosophia, & omnes disciplinæ, quæ ex
hac ipsa, ut fructus ex arbore nascuntur. Rationis au-
tem ambitu includo & principia communia, quibus
absque morâ & hæsitatione homo assentitur, & sensu-
um usum, & experientiæ testimonium, & quæcunque
fontes sunt, è quibus viâ naturali absque illuminatio-
ne & revelatione peculiari rerum variarum homo hau-
rit notitiam. Hujus soboles est Philosophia, illa huma-
næ rationis elaboratrix & confirmatrix facultas, ut ita
loquar: nepotes verò omnes aliæ facultates, quarum
Philosophia mater est & genetrix. Sive enim Juridi-
cam spectes scientiam, fundamenta illa sumit & prin-
cipia ex eâ Philosophiæ parte, quæ de honestis actioni-
bus vitæ civilis, de quæ rectè formandâ, firmandâ, re-
gendâque civitate est sollicita: Sive Medicinam confi-
deres, naturali Philosophiæ quid debeat illa, vel exin-
de æstimabis, quòd plantarum, metallorum, gem-
marum, animalium, humani in primis corporis do-
ctrinam Physicam Medici ferè suam fecerint: Astrono-
micas insuper observationes tanquam ad rectè meden-
dum necessarias scitu venerentur. Quin & Mechanicæ
artes & magis ingenuæ & magis sordidæ, uti vocantur,
Arith-

nituntur. Ex quo duo jure mihi colligere videor,
unum, quod reliquis facultatibus dignitas sua & felici-
tas superstes manere nequeat, si non & Philosophiæ
suus maneat nitor. Moriatur mater, & malè nutriantur
liberi. Laboret & morbo langueat nutrix, unde bo-
num nutrimentum fœtui suggeret? Alterum quod sicu-
ti nemo facile dicet, vel Jurisprudentiam, vel Medici-
nam, vel etiam mechanicas artes Theologiæ repugna-
re, ita neque Philosophiam eidem opponendam esse,
cum quod per naturam Deus proponit, non possit de-
struere id, quod proponit per revelationem, nisi De-
um ipsum ipsi quis per insaniam velit opponere, & bla-
sphemiam dicere. Proinde rectè rejecta est illa senten-
tia, qua nonnulli statuerunt enunciata Philosophiæ
contradicere sententiis Theologiæ, quin potius dicen-
dum illa hisce famulari. Cum autem hoc planum sit
apud plerosque omnes, dubitatio nihilominus sese of-
fert de iis, quæ nunc habemus tanquam certa, Philo-
sophiæ principiis, & de iis, quæ ut sacræ scripturæ con-
sona & ex eâ extracta profitemur, in Ecclesiis nostris,
Theologiæ dogmatibus, an non inter hæc inimicitia
& contrarietas inveniatur: Ut jam non amplius quæsi-
tum sit de Philosophiâ & Theologiâ absolute, sed de
Philosophiâ nostrate & Theologiâ nostrate. Quæ con-
troversia, quod & specialior sit, & difficilior discussu,
quilibet haud iniquus rerum æstimator facili, opinor,
negotio advertit. Ut autem legitimè ac prudenter in eâ
veritatis studiosus versetur, apprimè necessarium est. Si
enim Philosophia nostra contradicat veræ Theologiæ,
non erit vera Philosophia. Cur ergo ei operam damus?
Cur aliis instillamus? Vicissim si nostra Theologia veræ
Philosophiæ adversetur, non erit vera Theologia. Cur

ergo eam amplectimur? Cur contra adversarios defendimus? Conscientia hinc titubat, nisi firmamenti fulciatur. Plena namq; res est periculi. Quod exactius mecum expendi, quando non ita pridem in alma Wittebergenſi, Academia in qua pro ingenii viribus & ſtudioſorum ratione Theologiæ Philoſophicas operas adjunxi, Viri alicujus doctiſſimi diſcurſus Philoſophico-Theologicos de quatuor quæſtionibus perluftravi. In iis Theologia & Philoſophia, uti nos jam eas excolimus ac defendimus, inter ſe committuntur, concluditurq; aut noſtros Philoſophos ſuas hypotheſes rejicere debere, aut noſtros Theologos ſuas concluſiones, cum his illæ contradicant. Malè nobiſcum fiet (ego tacite mecum) utrum fiat. Vidi ſcrupulos & difficultates, nihilominus certâ viâ ingenia modeſta ingredi poſſe ſperavi, ut in mediâ ſemitâ conſiſtant, evitato utroq; extremorum. Tentavi proinde, rem & vires ſum periclitatus, ſi ſpei eventus ſuccederet. Inde horis ſuccifivis natæ ſunt hæ exercitationes, hi diſcurſus Theologico-Philoſophici, quos in lucem publicam cur emittam, præloquium ad Lectorem oſtendet: Cur ſub Veſtro Nomine, Domini, Patroni & Fautores, magni, ſi multis Vobis expoſuerim, fruſtraneæ ſim loquentiæ: Sin aliis, multa dicendo minima dicam. Sufficiat hoc: Janus ſit hic tractatus, qui ad Veſtræ benevolentiae ſinum appropinquat, ut unâ facie pro cumulo acceptorū beneficiorum gratitudinem oſtendat, alterâ animi pro ulteriori impetrando favore devotionem offerat. Ita eum ad Voſ transmittito, ita eum, ſubmiſſè precor, accipite. Valete, & rem feliciffimè DEO, Eccleſiæ, ac rei publicæ gerite. Scribebam Coburgi die 14. Februar. A. O. R. M D C X X I V.

V. Magnif. Rev. D. Excell. & Amplitud.
devotus

M. ANDREAS KESLERUS.
PRÆ-

PRÆLOQUIUM ad Lectorem, de occasione,
fine, & modo hujus tractatus.

In vestibulo Te paululum; Lector benevole,
ut detineam, commodum mihi visum fuit,
imò necessarium, quò animo meo perspecto
tuus scriptioni huic sit faventior. Non eo
hic vulnus illud, quod & olim & haud ita
pridem Theologos pariter ac Philosophos
cruciavit, refricatum, vel multis de utrorumq; disciplina-
rum Concordiâ differtum. Non. Quid enim, quoties di-
cta, repetita, inculcata sunt, iterum dicerem, aut quasi
novam mercem in forum proferrem? Aliud ago, quod ut
advertas, de occasione, scopo, & modo hujus meæ ex-
ercitationis, prius monendus es, quàm pergas. Proditis
pronuper tractatus titulo hoc: Pervigilium de dissidio
Theologi & Philosophi in utriusq; principiis fundato,
eo fine ab Autore conscriptus, ut hæc duo evolvantur. 1. Sar-
tis teētis perquàm multis Philosophiæ principiis, ut ho-
die in nostris docentur scholis, Pontificios, pro quibus
ea faciunt, solidè refutari non posse. 2. Cum veritas
plerisq; opinantibus, una sit ac simplex, & inter Theo-
logiam ac Philosophiam repugnantia nunquam de-
tur, inter Theologum autem & Philosophum nunquam
detur, necessario, ipsorum saltem iudicio, vel non
haberi veram Theologiam, vel non veram Philoso-
phiam. Quem ubi primùm vidi, admiratio animum sub-
iit insueto molimine ac novâ formâ procedendi inimici-
tiam duarum disciplinarum queri. Hactenus enim abso-
lutè certatum fuerat, ac de collatione Philosophiæ ac Theo-
logiæ dissertatum: nunc quasi in gratiam Pontificiorum
optio

*optio obtruditur, aut Philosophiam nostratem deferendi,
aut Theologiam. Perlegi igitur, & quidem animo sollicito
(nam huiusmodi ingeniorum periculis etiam atq; etiam me
pro veritate vel indaganda vel confirmanda delectari non
possum non diffiteri) scriptionem & circa 4. quaestiones,
quarum 1. de immortalitate primi hominis, 2. de fide
salvificâ, justificationis causâ instrumentali, 3. de cer-
titudine salutis, 4. de peccati causâ per accidens, dis-
sensum Philosophi & Theologi munimentis quibusdam ad-
structum reperi, qui requiret, ut Philosophi principiis ad-
missis Theologum statione desertâ fugam arripere, & Pon-
tificiis, velit, nolit, Herbam porrigere cogatur. Ecce,
quàm gravis dica vel Philosopho scribatur, vel Theologo!
Ego, cum & Philosophicis studiis ad feliciorum in cursu
Theologiae progressum preparantibus jure delector, & sacris
curas meas destinem, pro ingenii mei, cujus infirmitatem
& agnosco & profiteor, modulo, discursus de illis quaestio-
nibus institutos examinare non dubitavi, quippe qui ope-
ram istam nec à mea vitæ ratione alienam, nec fructus in-
opem futuram prævidere mihi videbar. Noli quæso, quis-
quis es, Sinistrâ facti mei interpretatione mihi insurgere.
Non ejus ego sum animi, qui lites non necessarias moveam,
vel bellum amem literarium de novo excitandum, vel ad-
versarium velim, cum absq; eo quiete frui possem. Quod
facio, mente benè sibi consciâ de instituti defensione facio.
Ipse, mi Lector, non abnuēs, si me audiveris. Video arma
præberi adversariorum cohorti, cui antè sat callida & in-
stratagemata non infelici, calamo potius & linguâ, viri-
bus conjunctis, viam eundum. Video disciplinarum Philo-
sophicarum, Logicæ, Metaphysicæ, Physicæ odium quari
in animis discentium excitandum, Video, Theologorum
sententias, argumenta Præceptorum meorum contra Pon-
tificios & Photinianos adhibita, ipsorum verbis ordine,
pro-*

proposita, refutari, aut dubia saltem reddi, imò non semel acrius eorum autoritatem pungi. In hac si animadvertito, si annitar, quantum virium imbecillitas patitur, ut ne adversariis ansa detur nostratum operas ludibrio habendi, ut odium Philosophiae, vero principiorum ejus sensu monstrato, avertatur, ut denique suus Theologiae maneat honor, Praceptorum defendatur diligentia, nemo bonorum fuerit, qui me culpet. At enim amplissimum quoque spectare licet campum, de problematibus Theologicis ac Philosophicis, partim utilibus, partim jucundis, ingenii vires periclitandi. Fecunda nempe materia animis discendi cupidis semper ut habeant, in quo se exerceant, suppeditare solet. Talis est nostra. Quanquam nullus dubitem, fore, qui quaesita aliquot, quorum consideratio est instituenda, accusent, ut minus non solum necessaria, verum etiam inutilia. Quae enim necessitas, in fraudem Theologici ordinis disputare, an fides sit instrumentalis salutis ac justificationis rigore Philosophico causa, nec nè? Num Deus aliquo modo dici possit peccati causa per accidens? Quae utilitas, rixas contra Ecclesiae linguam de modis loquendi in gratiam adversariorum, quibus jam antea arma ministrat calliditas, movere. Sat habemus, de quibus necessario disputationes instituenda. Sat adversariorum, quos contra calamum exerceamus, et quidem circa quaesita de rebus ad salutem spectantibus, ardua illa et in primis discussu atque explicatu necessaria. Instituti igitur est non necessarii, non frugiferi, de terminorum Philosophicorum applicatione turbas dare. Fateor hoc lubentissime, et quidni fatear? Imò in hoc ego sum sensu, si cum adversario sit congregiendum, non deberi questionis statum sub terminorum Philosophicorum involucris illis facile proponi, evitandi vel periculi, vel obstaculi futuri causa, sed verbis vel scripturae vel Ecclesiae perspicuis, et rem expli-

B

canti-

cantibus sufficienter, ut ut linea protrabantur. V. G. Si cum Pontificio Sophista in arenam conscendere, nolim controversie cardinem ita constitui: An causa salutis instrumentalis sit fides (Ecce enim, ut fucum ille faciat, vel contradictionem mihi minabitur, quod quidam Theologi fidem formaliter justificari dicunt, vel difficultatibus Metaphysicis de naturâ causa instrumentalis & instrumenti insidiabitur) verum ita: An Deus hominem justificet per fidem, quæ sit medium ex parte hominis meritum Christi sibi applicans. Istâ ratione evagandi extra scripturam etiam rima occludetur. Sic & in aliis. Sedenim, quoniam tum Ecclesiæ Doctores, ut breviter rem exprimant, terminis ex Philosophiâ petitis, uti solent, tum ipsi quoq; adversarii, non penitendam, nisi mea me fallit sententia, aut usu carentem navat operam, qui, dum videt, non benè intellectâ Theologorum sententiâ, allatis Philosophicis principiis, aut Theologiæ impendere periculum, aut Philosophiâ parari interitum, ex ipsis rei visceribus veritatem eruere, scrupulos injectos eximere, mentem & Theologorum & Philosophorum explicare, pro auri pacis & concordie propagatione allaborat. Id quod in hoc tractatu pro ingenii divinitus concessi modulo feci. In quo, ubi metam, quæ veritas, tetigi, D E O sit gloria, qui mentem direxit: ubi fortè à regiâ viâ exorbitavi, mihi sit venia, cui error irrepsit: ubiq; tuum, benevole Lector, sit iudicium, qui aurum à scoriâ, si quam offenderis, haud gravatim separabis, in primis, cum videris, me debitâ, & ingenuo homine dignâ animi modestiâ discursus 4. de dissidio Theologi ac Philosophi ad veritatis normam expendisse. Rixas ego nolo, nec quenquam mihi facio aut agnosco adversarium, ne Autorem quidem ipsum, Virum certè doctissimum, cujus ingenium in Theologicis pariter ac Philosophicis versatum vel hoc ipsum ejus scriptum arguit. Et inique

iniquè facerem, si eum provocarem in publicum, qui exercitationem illam suam & pervigilium privatis laribus ipsemet recondi voluit, petiit. Interim, quoniam in publicum deinde emissum est, non succensebit, nec sinistram in partem interpretabitur, quod liberali exercitio in materiâ luci expositâ virium feci periculum. Amicus ille mihi, (ut quod animo sentio, calamo designem,) qui ansam doctis meditatiis præbet, de dubiis rebus altius cogitandi, in Theologiâ pariter & Philosophiâ proficiendi, atq; ita in DEI gloriam veritatis cognitionem exquisitiorem acquirendi; quod Autorem pervigilio suo fecisse nisi fateri vellem, mea me conscientia redargueret. Cum etiam protestetur Autor, se in discursibus nil quicquam ex propriâ mente loqui, sed ex aliorum mente disputasse, ita, ut omnia aliorum sint, ita considerationem discursuum institui, ut à nomine ipsius prorsus abstinuerim, argumentis sine proferentis dispendio examinatis. Spero igitur, nec Autorem ipsum, nec quenquam fore, qui me sinistriorem pervigilii lectorem fuisse dicat, nisi hujus mei tractatus sinistrior velit esse censor. Tandem nec hoc latere velim, me tum argumenta plerunq; in pauca verba, quod brevitati studuerim, sed bonâ fide, contraxisse, tum, quæ latè pro veritate dicta sunt, præteriisse, quòd ea, quæ nihil dubii habent, repetere minus necessarium duxerim. Habes ita Lector benevole, quâ occasione, quem in finem, quomodo scripserim. Jam ad ipsum scriptum Te officiosè invito &, ut ubi monendus, ego, moneas, etiam atq; etiam rogo. Plus nimirum oculi, quàm oculus, vident.

Cujus memor veritati cedere, ubi de errore informatus fuero, quàm paratissimum me offero.

Ita vale, & fave.

D. O. M. A.

DISCURSUS PROOEMIALIS,

Continens quasdam regulas circa quæstionem attendendas: Pugnetne Philosophia cum Theologia, an consentiat?

In jam est jactata controversia de consensu & dissensu Philosophiæ ac Theologiæ, plurimumque à diversis Philosophis ac Theologis de eâ scriptum, ut fortassis supervacaneum sit, quicquam verborum de hac materiâ facere. Quoniam tamen ejus consideratio penitior plurimum momenti affert ad tractationem futuram, non quidem, quod jam pridem ab aliis factum, plenam discussionem instituere animus est, sed paucas quasdam admonitiones, quæ apprime circa quæstionem propositam veniunt observandæ, breviter proponam. Deinde disquiram, utrum Philosophi consensum Philosophiæ ac Theologiæ asserendo seipsum labyrinthis involvant.

MEMBRUM I.

De regulis circa quæstionem de consensu & dissensu Philosophiæ ac Theologiæ observandis.

Proinde, ne circa controversiam, de consensu ac dissensu Philosophiæ ac Theologiæ, erretur, notentur præcipuè sequentia:

1. *Distinguendum est inter Philosophiam & Philosophum, nec quod proponit hic, illi statim imputandum.*
- Non opus est, ut hoc monitum latius diducatur, quippe quod jam ante ab aliis latissimè diductum, inprimis à Philosopho pariter ac Theologo oculatissimo D. Graüero p.m. Præcept. in tractatu de simplici veritate. Et sanè ratio regulæ est manifesta. Nam multa sunt Philosophi, quæ non sunt Philosophiæ, ut multa Theologi, quæ non

Non idem
sunt Philoso-
phia & Phi-
losophus.

veræ

veræ Theologiæ. Philosophia habitus est ex principiis firmis deductus, abstrahens ab hoc vel illo individuo, in quo multi errores veris admixti esse possunt. Videndum igitur hîc, ne scoria pro auro habeatur, hominis alicujus placitum Philosophiæ illicò dicatur pronunciatum. Sed in hoc nihil dubii.

2. *Attendendum, quid per Philosophiam, ut hodie in scholis nostris docetur, intelligatur.* Nimis generaliter quæritur de Philosophiâ, ut in scholis nostris docetur, & principia Philosophica, ut in scholis nostris docentur, vel examinantur, vel accusantur. Expendendum certè, diversas esse scholarum rationes, diversos doctores, diversam Philosophiam, ita, ut quod unus Philosophus asserit, alter neget, & contra. Considerandæ distinctæ Philosophorum sectæ, *Peripateticorum, Ramæorum, mixtorum* &c. qui multis modis in Principiis Philosophicis inter se dissident. Ponderandum unius etiam sectæ Philosophos inter se dissidere sæpè, uno alterius principia ac effata impugnante, & falsitatis arguente. Notandum descendi generali illa quæstione ad individua, ad tempus definitum, ad determinata loca, à quibus Philosophia certè liberanda, cum de ejus consensu ac dissensu & cum à Theologiâ controvertitur. Quod si per principia Philosophica, ut hodie in scholis nostris docentur, intelliguntur ea, quæ communi Philosophorum præstantiorum in Peripato consensu stabiliuntur, & à doctis communiter usurpantur, recurret partim jam proposita difficultas, partim ostendendum erit, principia vera Philosophica veræ Theologiæ insidiari, de quo infra. Quicquid cum veris ac immotis principiis, ex quibus Philosophia est extructa, convenit, illud Philosophicum est, quocunq̃ue tempore, quocunq̃ue loco, à quibuscunq̃ue Doctoribus proponatur. Et hoc, impossibile est, ut Theologiæ contradicat, nisi quis statuere velit, Deum in Philosophiâ loquentem sibiipfi in Theologiâ loquenti contradicere, quod vel cogitatu impium. Sed de hoc alii.

*Non eadem
& una est
ubiq̃ loco-
rum Philo-
sophia ratio.*

3. *Attendendus est genuinus sensus principiorum Philosophicorum, ne æquo latius extendantur.* Maxima est hujus regulæ necessitas, cujus neglectus fecit, ut multi pugnam Philosophiæ ac Theologiæ assererent. At qui eam attenderunt, nullo

*Philosophica
principia
non sunt
æquo latius
extendenda,*

negotio extricare se potuerunt, ne dissidium & pugnam admittere cogherentur. Sæpè principium Philosophicum est de *objecto speciali*. Cur extenditur ad omnia entia in genere? Regula est: *Substantia sustinet accidentia, & apta est suscipere contraria*. Injuriam feceris Philosophiæ, si extendas ad omnes substantias, & Theologiæ opponas, asserenti in D E U M simplicissimum nullum cadere accidens, quod idem etiam vera Philosophia asserit. Loquitur enim illa regula de substantiâ prædicamentalis sereii, in quam & sub quâ D E U M ter optimum sana Philosophia minimè collocat. Sæpè loquitur de *modo speciali*. Cur ad alium extenditur? Regula est: *A privatione totali ad habitum non datur regressus*. Injuriam Philosophiæ feceris, si ad omnes regressus modos referas, & simpliciter intelligas, opponasque Theologiæ per resurrectionem mortuorum regressum à totali privatione ad habitum astruenti, quem tamen nec sana Philosophia impugnat, ut quæ D E U M omnia posse potentiam absoluta, quæ contradictionem non involvunt, disertè pronunciat. Loquitur enim illud principium de regressu per virtutem naturæ. Sæpè est *peculiaris specialis disciplinæ*. Cur extra ejus circulos transfertur? Regula est: *Finitum non est capax infiniti*. Injuriam Philosophiæ feceris, si simpliciter intelligas, & ad negandam personalem unionem duarum in Christo naturarum vel Idiomatum divinorum communicationem humanæ naturæ factam alleges, & pugnam exinde colligas. Est enim illud principium specialium disciplinarum, *Physicæ & Geometriæ*, quæ circa specialia objecta sunt occupatæ. Loquitur de quantis, de capacitate quantitativâ &c. Nihil hoc ad mysterium de personali unionem, eamq; consequenti Idiomatum communicationem. Ita est & in aliis. In re manifestâ hæc sufficient.

*Pro sublatione contradictionis sensus utriusq; enunciatio-
nis explicandus.* 4. *Eorum, qui locutionibus sibi invicem adversantur, mens & explicatio est inquirenda.* Saluberrimum est hoc consilium, quod ante complures annos à Dnn. Præceptoribus meis venerandis D. Ambrosio Reudenio (qui ἐν ἀγίοις) & D. Johanne Majore, in Academiâ Jenensi inculcatum auditoribus memini. Usu namq; venit, ut Philosophus aliquid affirmet, Theologus neget, ita, ut manifesta videatur inter eos esse contradictio. Sed si uterque mentem suam explicet, omnis pugna expiret, nec difficulter transigere possunt.

possunt. Nec enim uno & eodem sensu quæstionem intelligunt, & phrasin vel terminos usurpant. Unde fit, ut sensu Philosophico enuntiatio aliqua vera esse possit, quæ sensu Theologico falsa est, & contra. Quod tamen rectè accipiendum. Nam si penitus introspeciamus, verbotenus quidem una erit enuntiatio, quoad sensum tamen duplex, non una. Sensus autem formale est enunciationis. Dabo exemplum, ut res fiat manifestior. Sit Philosophus, qui dicat hanc enunciationem, *Deus est homo*, esse accidentalem. Sit Theologus, qui neget accidentalem. Manifesta videtur hîc esse contradictio. Atqui videtur solùm, revera autem nulla est, si uterq; aliis verbis mentem suam explicet. Prædicatio illa est accidentalis, h. est, talis, in quâ prædicatum dicitur de subiecto, cuius essentiam non ingreditur, sed cum quo unitum est, ita, ut extra essentiam subiecti maneat. Eadem non est accidentalis, h. e. prædicatum non inhæret vel adhæret subiecto, ut accidens aliquod substantiæ, nec ita, ut extrinsecus levi aliquâ unione ei jungatur. Videsis diversissimos affirmationis Philosophicæ & negationis Theologicæ sensus, ac proinde diversas revera enunciationes, non tamen contradictorias, cum non idem de eodem affirmetur & negetur, quod ad contradictionem requiritur, ut ex Logicis constat. Si itaq; hunc in modum Philosophus & Theologus se explicent, amicè consentient, nec illo huius, nec hoc illius effatum negante. Si igitur in scripto Philosophi alicujus legas enunciationem, cuius contradictoriam quoad verba apud Theologum legisti, cave, ne continuò dicas, illum huic contrarium esse, multò minus Philosophiam seditionis adversus Theologiam incuses, sed diligenter potius utriusque mentem ex antecedentibus, consequentibus, scopo, &c. explora, & mitius sentire incipies. Nec mirum hoc in scriptis Theologicis & Philosophicis contingere, cum in unâ & eadem facultate inter diversos auctores usu veniat. Sæpissimè videas aliquid ab uno Philosopho affirmari, ab altero negari sine pugnâ, eò quod aliter atque aliter terminos accipiant. Sunt, qui dicant *substantias esse contrarias*, sunt, qui negent. Illi intelligunt contrarietatem substantiarum ratione accidentium, hi ratione ipsarum substantiarum. Nulla hîc contradictio, pugna nulla. Largiuntur etiam Theo-

Status controversiæ certus ponendus.

Theologi, in diversorum etiam puriorum Doctorum scriptis apparentes antilogias occurrere, quas dextra explicatio tollat. Imò, nisi benigna explicatio attendatur, idem autor videtur sibiipso contradicere, cum revera non contradicat. Atque hæc paulò latius de monito illo utilissimo differere volui, propterea, quod inferius ejus beneficio scrupuli aliquot sint eximendi. Sed in omni etiam disputatione ejus memores esse convenit, ut rectè status controversiæ formetur, quod nisi fiat, Andabatarum more pugnatur, & inanis ac frustranea est omnis, quantumvis fervida, velitatio. Utinam verò, atque ô utinam omnes, qui in disputationis arenam descendunt, consilium propositum sequerentur! Utinam illud secuti mentem quisque suam dilucidè proponeret, alterius verò explicationem æquius expenderet! Utinam dissertantes se mutuò intelligere vellent, nec nudis terminorum umbris luderent. Minueretur certè bonam partem controversiarum tum inter Philosophos & Theologos, tum inter cujusque Facultatis Doctores invicem numerus, nec in viscera sæviretur pro risu & fannis veritatis hostium excitandis. Exurgat verò aliquis, qui lautiori apparatu doctrinam de ratione legitimè disputandi Logicam, ad quam & nostrum hoc monitum pertinet, proponat, cum hætenus libri Logici pauci sint, qui vel parcè eam offerant. Sed hoc obiter propter Logicæ amicos, quibus certè consultius erat, hujusmodi ad praxin facientia & futuris altioribus studiis profutura tractare, quam otiosis sæpè & inutilibus quæstionibus bonas horulas consumere.

Multa sunt enunciationes, quæ possunt defendi, non tamen debent statim usurpari.

5. *Expendendum, interdum bono consilio aliquam assertionem omitti, quæ sano sensu defendi vel excusari poterat.* Neq; hæc observatio negligenda, ut pugna inter Philosophiam & Theologiam apparens tollatur. Contingit sæpissimè, ut Philosophus, pro libertate Philosophicâ aliquam enunciationem defendat, rectè explicatam, quam tamen Ecclesiæ Doctores non usurpant, sed potius ab eâ abstinere. Hicnè ergo pugna? Minimè. Distinguatur inter rem & modum loquendi. De re nulla est controversia. Fatetur Philosophus id, quod ex scripturâ Theologus proponit. Theologus explicationem enunciati à Philosopho datam accipit. Hic ergo & hætenus est consensus. Jam porrò de modo loquendi quæritur, an nimirum propositionem illam publicè in Eccle-

Ecclesiâ debeamus usurpare, nec ne. Hic iudicium & arbitrium Theologo Philosophus relinquit, & secum habitat. Vide, nec hac in parte aliqua pugna. Neque enim Philosophus Christianus multum querelarum instituit, si ab enunciatione, quæ in foro Philosophico defendi potest, in foro Theologico abstinenceatur. Et sanè Ecclesiæ Doctores hac in parte non sine causâ prudentiam adhibent, memores illius Apostolici 1. Cor. 6. 12. *Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt, & 2. Cor. 10. 23. Omnia mihi licent, sed non omnia edificunt.* Abstinent enim ab enunciationibus, quæ vel defendi, vel excusari sano sensu poterant, potissimum propter duas causas, 1. ex parte orthodoxorum, qui sæpè tum novis phrasibus offenduntur, se-
cuti illud: *Cur id fiat.*

Qui fingit nova verba, simul nova dogmata fingit,

tum sinistrè accipiunt, quæ non satis percipiunt, & duritiem, quæ videtur, verborum, dum ferre nequeunt, in pejorem interpretationem feruntur. Qua ratione non ædificantur sanè membra Ecclesiæ, sed potius perturbantur. 2. ex parte adversariorum, ne iis calumniandi detur occasio, nevé incautius loquendo in eorum castra transire, aut saltem ad eorum partes inclinare videamur. Ita Ecclesiæ Doctores abstinere ab hac locutione: *Bona opera sunt necessaria ad salutem*, nempe, quia redolet Papismum, & à multis pravo sensu est adhibita. Ut igitur Ecclesia puram retineat doctrinam, linguæ etiam puritatem amat, & urget, cavetque, ne phrasium identitate scorix & auri fiat mixtura. Sic negant Theologi, enunciationem, *Deus est homo*, esse accidentalem, quia apud quamplurimos heterodoxa sententia de adhæsiōe, assistentiâ nudâ & circumstantiâ sine penitissimâ & arctissimâ unione per affirmativam oriretur. Nihil autem facit ad ædificationem, sine necessitate animis, inprimis simpliciorum scrupulos movere. Laudanda igitur illorum & Philosophorum Christianorum & Theologorum, partim modestia, partim prudentia, qui à novis phrasibus & enunciationibus vel prorsus abstinere, vel si gravi de causâ, v. g. ut magis adversarios constringant, eas adhibeant, explicatione tamen ac protestatione etiam additâ præcavent, ne vel scandalum vel turba excitetur. Prudenter quoque faciunt illi, qui, si peculiare foveant sententias, de terminorum adhibitione, domi eas retinent potius, quàm ut

infirmos, ac simpliciores perturbent: Si in re est consensus, inter-
minorum ac verborum usu facilia sunt modesta ingenia. Atque hoc
etiam medio pugna inter veros Philosophos ac sanos Theologos
apparens aufertur.

Consensus
Theologiae
& Philoso-
phiae quomo-
do intelli-
gendus.

6. *Advertendum per consensum intelligi non conveni-
entiam in principiis, sed negationem contrarietatis &
pugna.* Loquor de Theologia, quantum ad articulos fidei pu-
ros attinet. Aliàs multa sunt in Philosophiâ principia, quæ eadem
etiam in Theologiâ continentur, ut, *quod sit Deus, quod idem sit opti-
mus maximus &c.* Afferendum igitur ratione eorum, quæ tantum
sunt fidei, Theologiam esse disciplinam disparatam & distinctam
à Philosophiâ, & hanc ab illâ, ita tamen, ut hæc per sua principia
illius dogmata non destruat, h. e. nec neget id, quod illa affirmat,
nec affirmet, quod illa neget, quod breviter dicimus non contra-
rari Philosophiam Theologiæ; sed consentire cum eadem. Aliter
consensum nemo debet interpretari. Ut ergo Physica & Ethica
sunt disparatæ disciplinæ, non contrariæ, adeoque hoc respectu
consentiunt: Ita Philosophia & Theologia. Erit & hujus Cano-
nis usus inferius. Atque hæc sunt quædam præcipua monita, qui-
bus instructus, non dubium est, quin felicius in controversiâ pro-
positâ veritatis studiosus progredi possit.

MEMBRUM II.

De quaestione: An Philosophi Theologiæ & Philoso-
phiæ consensum propugnantes & sibi & Ecclesiæ
insidiantur?

Philosophiam cum Theologiâ consentire, nec ullum genui-
num veræ Philosophiæ principium vero ac genuino sensu acce-
ptum ullum fidei articulum ac veræ Theologiæ dogma destruere,
hactenus Philosophi saniores debitâ alacritate contenderunt, quin
& sanis explicationibus utrinque adhibitis Theologi periti haud in-
inviti largiuntur. Quod latè hîc probare non est mei instituti, ne-
que etiam operæ pretium, cum & Theologorum & Philosophorum
de eo prostant scripta quàm plurima.

Obji-

Obijciuntur autem Philosophis duo, dum consensum Theologiae & Philosophiae propugnant, de quibus dispiciendum.

1. *Philosophus consensum Theologiae & Philosophiae propugnans suum jugulum petit.* Hujus assertionis ratio ponitur: Si tantus Theologiae & Philosophiae consensus, ut ne minimam quidem parte pugnent, sed tanquam subordinata amicè conspirent, quid sit, quod Philosophus nunquam non cum Theologo pugnat? Talia profectò hodie traduntur ejus principia, talia fundamenta, ut ius salvis ac integris, ut ut velit, petat jugulo Theologo reconciliari nequeat, sed perpetuò vel in quaestionibus circa fidem, vel etiam in ipso fundamento, illi oblucri cogatur.

Resp.

De subordinatione quod dicitur, dubium habet. Propriè enim & accuratè loquendo Philosophia ac Theologia non subordinatae sunt disciplinae, sed disparatae, quarum quaelibet sua habet objecta, sua principia &c. Sed hoc transeat. Ad ipsam rationem dubitandi quod attinet, dupliciter potest intelligi, quod dicitur, *Philosophum nunquam non cum Theologo pugnare*, aut de Philosopho, hoc vel illo in individuo absolutè considerato sine determinatione ad Philosophiam; aut de Philosopho, quatenus est Philosophus, seu ratione Philosophiae consideratur, ut sensus sit, Philosophiam per sua principia repugnare Theologiae. Si priori sensu intelligatur, negatur connexio in conditionalis enunciatione. Neque enim quod facit Philosophus hæreticus, vel aliàs homo contentiosi & obstinati ingenii, Philosophiae ipsi imputandum est. Errores artificum non debent arti tribui. Deinde ut ut sint multi, qui Philosophi sunt, & Theologiam veram impugnant, sunt tamen quàm plurimi, veri docti ac periti Philosophi, qui ex Philosophia non destruunt Theologiae dogmata, sed quantum materia patitur, confirmant, caventque unicè, ne in Philosophia quicquam contra S. scripturam statuatur. Norunt enim tam Philosophiam veram, quàm Theologiam DEI donum esse.

Sed objectio ipsa ostendit posteriorem sensum. Hic verò propositio minor negatur, nempe Philosophum quàm Philosophum vi principiorum verè Philosophicorum Theologiam oppugnare. At, inquis, sermo est de hodierna Philosophia, de principiis, quæ hodie traduntur. Verum facilis est responsio. Quæ hodie princi-

phia traduntur Philosophica, non sunt unius generis. Quadam enim particulariter ab uno vel altero foveantur ex cerebro proprio nata, destituta fundamentis, ex quibus Philosophia est extracta, & de his non debet institui quaestio, cum non sint etiam hodie Philosophiae principia: Quadam verò ex fundamentis, quibus disciplina nituntur Philosophicae, extracta, iudicio sapientum approbantur, publicè proponuntur, & calculo peritorum laudata usurpantur. His salvis & integris Theologo - Philosophum repugnare negatur. Verum de hoc, in quo totius negotii cardo versatur, in ipsis discursibus.

II.

II. Philosophus consensum Theologiae & Philosophiae impugnans Ecclesiae simul jugulum petit. Ratio. Si enim summus Theologiae & Philosophiae consensus, illa Theologia verior erit, quae conformior Ecclesiae or Philosophiae, vel cui conformior ipsa: Tam conformis autem est Pontificiorum religio Philosophiae, ut jam docetur, principis, ut ex iis in multis stabiliri oppugnari in nullo, tam difformis nostra, ut in multis oppugnari, stabiliri in nullo queat, verior ergo illa erit, quam nostra, nec stantibus & approbata illis principis solide adversarii poterunt refutari.

Resp.

Theologia Philosophiae duplici modo potest conformis dici. I. In propositione *maiore* aliqua ambiguitas latet, quae evolvenda. Potest dici Theologia Philosophiae conformis dupliciter, vel quod ad ejus principia & ex iis formata h. e. extracta cum iisdem congruat, & sic vera Theologia non est conformis Philosophiae, nec debet esse, quia non subordinata est ejus respectu, sed disparata, suis peculiaribus fundamentis constans, sacris nempe literis, negaturque adeò connexio in *maiore* conditionali: vel quod non repugnet Philosophiae principiis, neque contra ea aliquid affirmet; Sed neque sic *major* concedi potest. Neque enim absurdum foret, dari Theologiam, quae nulli principio Philosophico repugnet, quae tamen ideò vera non esset, sed falsa. Qui statueret non dari resurrectionem corporum eorundem numero, hominem non esse lapsum, bona opera esse partem paenitentiae, fidem consistere in obædientiâ, nihil is contra Philosophiam forsan statueret, falsam tamen haberet Theologiam. Nimirum regula, secundum quam

quam examinanda est Theologiae veritas, non est Philosophia, sed scriptura sacra, cujus ratione conformitas est quaerenda.

2. Si propositio *major* ex *minore* ita explicetur: *Si est Theologia & Philosophiae summus consensus, illa Theologia erit verior, quae ex Philosophicis principiis in multis stabiliri potest, in nullo oppugnari, quam illa, quae in multis oppugnari, in nullo stabiliri potest*, sic eam concedo, sed *minorem* nego. Nam 1. falsum esse, quod nostra Theologia in multis oppugnari possit, principiis Philosophicis, in discursibus ipsis quoad exempla, quae afferuntur, patebit. 2. falsum est ex Philosophia nostram Theologiam nulla ex parte posse stabiliri, quanquam non necesse hoc esset fieri, cum sufficiat unicum fundamentum, scriptura. Procul dubio intelligitur nostra Theologia, in quantum Theologiae Pontificiae repugnat. Sed notius est, quomodo ex *Logica, Rhetorica, Metaphysica* &c. Christiani Philosophi contra Pontificios pugnent, & quidem pro veritate religionis nostrae, quam ut opus sit exemplis ostendi. 3. falsum est, quod Pontificia religio ex Philosophicis rationibus in nullo queat refutari. Prostant libri Theologorum & Philosophorum. 4. falsum denique esse, quod veris Philosophicis principiis Pontificia religio verè stabiliri possit, ut illis salvis herbam Pontificiis porrigere cogamur, quoad exempla, quae adducuntur, in discursibus videbimus.

DISCURSUS PRIMUS,

In quo ostenditur, nullam pugnam esse Theologiae ac Philosophi circa quaestionem: An immortalitas hominis in statu integritatis fuerit naturalis, vel supernaturalis.

SECTIO I.

Continens quaesiti explicationem, seu ostendens, quae de immortalitate hominis sit tum Orthodoxorum, tum Pontificiorum sententia.

Missis de mortalitate hominis Pelagianorum & Photinianorum opinionibus, ut dilucidius appareat, per Philosophica princi-

*Orthodoxo-
rum senten-
tia de im-
mortalitate
hominis.
Status homi-
nis quadru-
plex.*

*Immortali-
tas Adami
qua.*

*Cur immor-
talitas ho-
mini natu-
ralis dicatur
& quo sensu:*

pia nec Orthodoxos premi, nec Pontificios jurari, quàm accura-
tissimè observandum est, quæ sit utriusque partis sententia, & quis
sit genuinus controversiæ status.

Quod ergo ad *Orthodoxos* attinet, considerant illi hominem
1. in statu *integritatis*, ut à D E O est creatus, 2. *corruptionis* per la-
psum. 3. *restorationis* per conversionem. 4. *glorificationis* in vitâ
æternâ, vel in genere æternitatis seu mansionis. Nullum præterea
agnoscunt, nec in puris naturalibus hominem, ut hominem præ-
cisè secundum essentialia constituentia & consequentia confide-
rant. Deinde statuunt hominem ita à D E O creatum, ut nulla pro-
pinqua inclinatio ad mortem & corruptionem in eo fuerit, sed po-
tius, nisi peccasset, in æternum potuerit vivere. Hoc sensu dicunt
Adamum fuisse conditum immortalem, quæ immortalitas consti-
tit in 7° posse non mori, quemadmodum alterius vitæ immortali-
tas consistit in 7° non posse mori.

Porro hanc immortalitatem dicunt fuisse Adamo naturalem,
conditionem naturæ, proprietatem naturalem, non hoc sensu,
quasi ex essentia hominis & principiis ejus constitutivis, ut *visibilitas*,
capacitas disciplinæ &c. profluxerit, sed quod ex creatione homini in
statu integritatis ordinariè ac naturaliter convenerit, ita, ut intimè
& arctissimè humanam essentiam perficeret, essetque intermisso
peccato, in posteros naturali generatione propaganda. Unde ne-
gant fuisse supernaturale externum donum peculiaris gratiæ, ita, ut
eâ remotâ nihilominus hominis naturalia manserint integra. Inpri-
mis notandus est Theologorum in hac materia scopus. Cum enim
videant, si imago D E I statuatur externum & supernaturale orna-
mentum naturæ, paulatim irrepere sententiam, de naturâ adhuc in-
tegrâ, ejusq; viribus salvis, residuo adhuc libero arbitrio, porro ex-
tenuari peccatum originale, & naturæ nostræ depravationem ne-
gari tantam esse, sed solum languorem quendam poni, ad urgen-
dam, &, quæ nunquam satis exaggerari potest, exaggerandam na-
turæ corruptionem & peccati originalis atrocitatem Pontificiis ni-
mium tenuiter loquentibus se opponunt.

Quod ad *Pontificios* attinet, *Bellarminus de gratia primi hominis*.
9. ait, primi hominis immortalitatem supernaturalem fuisse, non
naturalem constantem esse sanctorum Patrum sententiam, item ab-
solutè

solutè corpus primi hominis naturâ suâ mortale dici debuisse per gratiam opificis immortale: Item, mortem, quæ homini in puris naturalibus condito naturæ debitum fuisset, nunc sine dubio poenam esse. *Becanus in Theolog. Scholast. part. 1. tract. 3. c. 4.* vult immortalitatem non naturæ conditionem, sed gratiæ beneficium nominandam esse.

Ex quâ collatione apparet, in quibus dissideant Lutherani & Pontificii. Illi considerant hominem ut à D E O creatum, non in essentialibus præcisè: hi in puris essentialibus. Illi volunt immortalitatem esse concreatum bonum, naturæ humanæ ex ordinatione creatoris conveniens, hi gratiæ divinæ donum homini super naturales potentias ac perfectiones superadditum.

Sentiunt nonnulli, non usq; adeò magni ponderis esse hoc dissidium, nec difficulter consensum institui posse, cum & Lutherani concedant immortalitatem non fuisse proprietatem naturæ humanæ ex principiis ejus constitutivis immediate fluentem, & Pontificii quidam imaginem D E I, ad quam & immortalitas pertinet, salvâ naturâ auferri ab homine nullo modo potuisse, insuper in immortalitate & rectitudine creatum Adamum fateantur. Sed non opus est hoc in loco ea de re agere. Sufficit nostratium sententiam, & Pontificiorum opinionem annotasse, cujus usus infra apparebit.

Jam videndum de duobus: 1. *An homo fuerit in statu integritatis immortalis.* 2. *An immortalitas ipsi fuerit naturalis.* Illa quæstio est de ἡ ἀθάνατος, hæc de ἡ φύσις.

SECTIO II.

Quâ consideratur, qua ratione immortalitas homini competere potuerit, & de eo prædicari.

ARTICULUS PRIMUS,

In quo ponitur decisionis fundamentum.

Ex Logicis extra controversiam est, prædicatum aliquod con-
venire subjecto vel sine reduplicatione in sensu diviso, ut cum *Prædicatio duplex.*
dico, Musicus ædificat: vel cum reduplicatione in sensu composito,
quando prædicatum inest subjecto absolutè, ut tali, ut: homo per se,
& qua-

& quatenus homo, est risibilis. Qui modus prædicandi continet prædicationes καὶ ὅλῃς πρὸς τὸν, de quibus *Aristoteles in poster. analyt.*

*Immortalitas
quomodo
de homine
prædicetur?*

Jam quæritur, quomodo in statu integritatis prædicetur de homine immortalitas. Responsio est in promptu, prædicari absque reduplicatione de homine, de homine integro autem cum reduplicatione. Non homo, quatenus homo, est immortalis, aliàs omnes homines essent immortales, cum καὶ ὅλῃς πρὸς τὸν includat καὶ πάντες; sed homo, quatenus integer, est immortalis, & homo integer, qualis, est immortalis. Itaque libenter conceditur, vel Logica docente, diversas esse enunciationes, *homo est immortalis vel fuit, & homo integer fuit immortalis*. Nec tamen prior illa falsa est. Nam ex posteriori consequitur, quæ vera. Ita verum est utrumque: *homo integer fuit in paradyso, & homo fuit in paradyso*, quæ illius consequens. Absolutè tamen & cum reduplicatione intellecta fallit, uti dictum, homo fuit immortalis. Neque tamen negandum, & hanc, homo, quâ homo, concedendam esse, si *quatenus* non reduplicativè intelligatur, sed alio significato. Et hæc Philosophus post præcognitionem doctrinæ de statu integritatis. Quid autem contra nostram Theologiam? Nihil, ut jam porro videbitur. Apparebit autem in progressu duo esse quasi fundamenta, vel originem duplicem esse immortalitatem primi hominis naturalem oppugnandi: 1. *Physicarum axiomatum extensione*. 2. *imaginis divinæ a naturâ Adam sequestratione*, quasi fuerit externum specialis Dei gratiæ donum, non intrinseca perfectio: quæ duo si removeantur, parum dubitationis ac controversiæ superfuerit.

ARTICULUS SECUNDUS,

An contra nostram Theologiam Philosophus ex principiis suis colligat hominem præciso gratiæ & integritatis statu fuisse ex suæ naturæ conditione mortalem.

*Conclusio
Philosophi
prima.*

Prima conclusio Philosophi, quæ videtur esse contra Theologorum nostrorum assertionem, hæc ponitur: *Primus homo absolute consideratus & secundum se, præciso gratiæ & integritatis,*

*tis, in quo debebat statum, erat mortalis, atq; mortalitas
ea oriebatur ex conditione naturæ ejus, ut cui Physicè ma-
jor perfectio non debebatur.* Pro cujus explicatione notatur
hic mortale & corruptibile æquivalere, 2. intelligi corruptibilitatem
per potentiam naturalem, quæ est, quando intra naturam est ali-
quid ejus corruptivum, per quod tandem desinat, nisi ille corru-
ptionis actus singulari quodam obstaculo impediatur: ita, ut homo
primus mortalis fuerit, tamen sic, ut mortuus non fuisset, quoad
permanisset integer, & mortalitatis actus esset impeditus, per do-
num integritatis. 3. mortale primò significare non actum sed po- *Examen.*
tentiam moriendi.

Resp.

Conclusio hæc Philosophi cum explicatione modò aliqua ex- *Integritatis
status an sit
status gra-
tiæ.*
plicentur, non est contra nostrarum Ecclesiarum sententiam. Noto
igitur in eâ sequentia: 1. Quando *gratia & integritas* conjunguntur,
aut intelligitur gratia generalis, qua *DEUS* voluit condere & con-
didit hominem in integritate seu ad imaginem suam, quemadmo-
dum per eandem angelos in justitiâ & sanctitate condidit, tum
rectè integritatis status gratiæ status dicitur: aut specialis, qua supra
ordinariam naturæ per creationem collatam intimam perfectio-
nem (non tamen essentialem) aliquid supernaturale superaddidit,
ita ut sensus sit integritatem Adami ex gratia peculiari ut externum
donum ipsi collatam esse, malè conclusio loquitur, cum imago
DEI fuerit concreata naturæ perfectio, non externum ornamen-
tum. Aliàs non negatur Adamum in statu integritatis fuisse etiam
sub gratiâ speciali, utpote in quo *S. S.* gratiosè inhabitavit.

2. Afferit thesis *mortalitatem primi hominis ortam esse ex conditione
naturæ.* Non repugnat hoc Theologiæ, si rectè explicetur. Morta- *An mortali-
tas primi
hominis sit
orta ex con-
ditione na-
turæ.*
lis homo fuisset, si aliquando extitisset in solis essentialibus (à priori
& posteriori) & tum mortalitas orta fuisset ex naturæ conditione,
ut in quâ corruptionis principia fuissent, & cui secundum confide-
rationem purè Physicam talis imperfectio convenisset. Sed in tali
statu ne quidem secundum Pontificios ante lapsum erat Adamus.
Unde etiam id, quod addit thesis, *Physicè majorem perfectionem non fu-
isse debitam naturæ hominis* rectè intellectum non repugnat Theolo-
giæ. Si enim *DEUS* voluisset hominem tantum corpus naturale,

D

esse

*Humana
natura &
homo non
debet Physicè
tantum con-
siderari.*

*Quomodo
Adam mor-
talis dici
potuerit?*

esse constans animâ rationali & corpore, sanè immortalitas Physicè ad naturam ejus non fuisset necessaria, sicut post lapsum homo perfectum corpus est Physicè, verum benignissimus Creator hominem voluit esse laudis ejus præconem, qui ipsum cognosceret, ipsique in justitiâ & sanctitate serviret. Unde non jam Physicè considerari debet præcisè, ut de eo mortalitas prædicetur: *Adamus fuit mortalis*, h. e. vixit & extitit ita, ut haberet inclinationem ad interitum, & ei fuisset moriendum, nisi D E U S speciali gratiâ eum servare voluisset, quia talem statum D E U S in creatione non intendit, qui ait: *Faciamus hominem ad imaginem nostram*, atque adeò viribus sufficientibus ad servitium & cultum perpetuò ipsi præstandum instruxit, quæ quia intimè naturam humanam perfecerunt, concreatae fuerunt, & naturali generatione in posteros naturaliter, non supernaturaliter propagandæ, naturales dicuntur, & proinde ipsa etiam immortalitas, quâ debuit & potuit non mori ordinariè, naturaliter, vi creationis, & in vitâ manere beneficio arboris vitæ. Aliàs conceditur Adamum fuisse mortalem, si *mortalem esse* significet posse mori. Poterat enim mori 1. per internam causam, 2. per externam violentiam &c. introducto peccato. Ex conditione autem naturæ fuit, quod per peccatum homo potuit fieri corruptioni obnoxius, quod Theologi largiuntur, vocantque potentiam remotam. Quemadmodum fuit liber per indifferentiam ad 7° manere in rectitudine, & ad peccandum: ita etiam indifferens fuit ad 7° non subjectum esse corruptioni, & ad mortalitati subjici. 3. Mitto, quod integritas donum vocatur, sensu, ut videtur, Pontificio. Aliàs omninò donum fuit sed internum & naturale. Integritatis autem donum impedivisse actum mortalitatis, ne nempe inclinatio propinqua adesset, & languor sequeretur in corpore, & hoc facile conceditur, modò addatur illud donum fuisse naturale, & ad naturæ humanæ à D E O conditæ perfectionem pertinuisse. Breviter: Adamus nunquam ante lapsum fuit in solis essentialibus sine intrinseco integritatis bono, si tamen abstractio fiat mente, & præcisè humana natura in solis essentialibus consideretur, habet in se principia, propter quæ morti potest subjici, propter corpus naturaliter obnoxium interitui, atque hoc respectu ac sensu mortalis dici posset. Nihil hoc contra Theologiam, in qua de existentia

Ada-

Adami quæritur, An, dum fuit in statu integritatis, vixerit mortal-
talis, secundum naturam à D E O in creatione acceptam.

Ex datâ declaratione iudicium fieri potest de argumentis, qui-
bus conclusio Philosophi stabilitur, quæ breviter considerabo. *Argumenta
pro conclusi-
one.*

I.

Quicquid est mixtum ex quatuor contrariis elementis, id suâ naturâ est
mortale. Primus homo erat mixtus. E. erat suâ naturâ mortalis. Maj. prob.
quia omnis anima, quæ informat materiam ex 4. elementis contrariis mi-
xtam, naturaliter ab eâ est separabilis. Et generaliter ex Aristot. l. de long. & immortalit.
brevit. vit. c. 1. quicquid corrumpitur, à contrariis corrumpitur, ideoq; etiam tale primi
omne vivens, & consequenter hominem, cum constet ex elementis, quæ in se
agere & à se pati possunt, interire necesse est. *I.
Discursus
primus de
immortali-
tate hominis.*

Adjungitur exceptio: Non potuerunt dispositiones animæ congruen-
tes expelli ulla vi remorante id esu ligni vitæ.

Subjungitur solutio: Dato, multum in eo valuisse illius ligni fru-
ctum, nisi tamen vesceretur eo, moreretur naturaliter, sed poterat natura-
liter non vesci; vel quia poterat nolle, vel quia naturaliter ignorabat ligni
effectus, vel quia à demone aut fera impediabatur, ne ad lignum accederet:
Ergo poterat homo viribus naturæ mori. Imò lignum illud viribus naturæ non
poterat hominem reddere penitus immunem à morte. Nam qui ei adscribunt
vim naturalem servandi à morte, non accipiunt mortem ab omni causâ illa-
tam, etiam extrinsecâ: sed illam ex alimento & calore insito depascente hu-
midum, quia censent fructu ejus arboris compensari potuisse, quicquid ali-
mento & calore perditur. Ergo ille fructus tantum poterat resarcire damna
cibi, & non alia. Aliàs capite amputato vel lethali vulnere inflicto fuisset
moriendum.

Resp.

Multa in hoc discursu desiderari possunt. Distinctè conside-
rabo tum argumentum, tum exceptionis solutionem. *Examen.*

1. De argumento. 1. Conclusio debebat hæc esse: Ergo pri-
mus homo absolutè consideratus & secundum se (h. e. secundum
essentialia) præciso integritatis statu suâ naturâ erat mortalis, quæ
specialior est. Nam suâ naturâ potest alicui convenire aliquid,
quod tamen non est essentialiale, & absolutè ipsi competit. Sed evo-
lutâ æquivocatione, facilè hîc acquiesco.

2. *Majoris probatio ipsi non congruit, cum illa loquatur generaliter de mixto, hæc specialiter de vivente. Prosyllogismus talis erit ex declaratione: Omne vivens animatum tandem interit. Omne mixtum est vivens. E. omne mixtum tandem interit, & consequenter est corruptibile.* Ubi patet minorem falsam esse, & sic non rectè majorem principalis Syllogismi universalem per particulare probari. Mixtum ex 4. elementis est genus. Mixtum animatum ex 4. elementis est species. A specie autem ad genus universaliter non licet argumentari. Nempe declaratio prosyllogistica debebat esse principale argumentum hoc modo: *Quicumq; vivit informatione anima ad corpus, ita, ut illius conservatio in materia pendeat ex calido & humido, ille suâ naturâ est mortalis. Adamus: Ergo. Vel, uti habetur in declaratione: Cujus anima naturaliter est separabilis à corpore, is naturaliter est mortalis. Adami. Ergo.* 3. Propius ad rem. Supra dixi, cum ante lapsum, Adam nunquam vixerit absque imagine DEI, ideò non existisse simpliciter mortalem; & rationem addidi. Quod si quis considerare vult Adamum præcisè, est solum abstractio mentalis, proinde etiam mortalitas conveniet. Adamo per mentalem abstractionem, non autem revera convenit ipsi existenti in integritate, nisi certâ significatione, ut post videbitur. Quoniam autem conclusio ex mente Photinianor. loquitur de existentia, qualis Adam in paradyso vixerit, ad *majorem* primi syllogismi responsio danda est, quæ aliquot modis limitari potest. 1. *Quod mixtum est ex 4. elementis, suâ naturâ est corruptibile, nisi scilicet aliud naturale sit additum & arctissimè naturæ inhereat, eamq; perficiat, quod immortalitatem importet.* Nam si id, in quo mixtio sit elementorum, ultra eam naturalem perfectionem, quæ immortalitatem infert, & ex elementis mixtam naturam intimè ab inclinatione ad interitum conservet, tum immortale non autem corruptibile pronunciandum erit. 2. *Quod solâ constat elementorum mixtione, seu mixtum est tantum, non verò simul perfectione ulteriori præditum, est corruptibile, quæ limitatio sensu cum priore convenit.* 3. *Quod mixtum est ex elementis, illud ratione mixtionis, seu in quantum mixtum, est corruptibile, si corruptibilitas seu mortalitas sumatur in potentiâ remotâ, h. e. potest corrumpi, quantum ad mixtionem attinet, & cæteris paribus.* Nec tamen ideò id ipsum absolutè debet dici corruptibile. Multa conveniunt

An omne mixtum ex elementis sit & arctissimè naturæ inhereat, eamq; perficiat, quod immortalitatem importet.

alicui

alicui secundum quid, quæ simpliciter sine determinatione non prædicantur, ut, homo secundum animam est immortalis, & tamen absolute dicitur non immortalis, sed mortalis post lapsum.

4. Addo & hoc, major propositio est Physica & Physici, qui eam desumfit ex inductione exemplorum, prout natura nunc est constituta. At Aristotelis locus est de mixtis in statu naturæ, ut nunc est. Simpliciter eandem veram esse, & ubique valere, hoc verò nondum est probatum. Fiat jam applicatio ad hominem primum. Constitit ex elementis, sed eorum mixtioni imago DEI fuit addita, propter quàm mixtio illa taliter se habuit, ut, nisi homo peccasset, perpetuo tenore permansisset. 2. Perfectio igitur adjuncta fecit, ne mortalitas propinqua sequeretur. 3. Fuit nihilominus mortalis, h. e. potuit mori post legis transgressionem. Et hæc erat potentia remota, propinqua erat, quàm poterat non mori, & quàm non mori debebat. Cum igitur Adami natura fuerit integra, ipse immortalis potius dici debet, quàm mortalis. 4. Quoad posteriorem syllogismum *major* habet ambiguitatem. *Naturaliter* respicit aut potentiam naturæ proximam, aut remotam. Cujus anima naturæ potentiâ proximâ separabilis est à corpore, naturæ potentiâ proximâ est mortalis. Hoc conceditur. Sic vero negatur *minor* ex antedictis. Potest nimirum aliquid tale esse, ut anima in eo, principiis essentialibus præcisè consideratis separabilis fuisset ex se à corpore, propter aliam tamen naturæ inhærentem perfectionem inseparabilis existat.

Naturale duplex.

Ut totam rem tribus verbis comprehendam, hoc argumentum tantum probat, quid posito statu essentiae & immediate essentiam consequentium sine perfectione additâ homo fuisset mortalis, 2. quod homo primus fuerit mortalis in quantum fuit corpus mixtum ex elementis, abstrahendo imaginem DEI. 3. quod, si mixtionem & potentiam remotam consideres, secundum quid primus homo fuerit mortalis seu habuerit potentiam naturalem ad corruptionem. Atqui hæc omnia Theologia concedit, sed addit naturam hominis primi nec ex corporis humani, nec ex essentiae ratione ac naturâ præcisè sumtâ æstimandam esse, cum fuerit non solum corpus mixtum Physicè, sed etiam imago DEI Theologicè, quæ, cum fuerit naturalis hominis perfectio, ex eâ quoque naturale attributum sumitur.

Mortalis quomodo primus homo dici potuerit.

2. *De exceptione & ejus solutione.* 1. Digressio hinc fit

ab homine primo præcisè absque integritate considerato ad eundem prout fuit integer, & imagine D E I dotatus. Nam ejus arboris & ipsa arbor ad vitæ perpetuitatem & immortalitatem pertinerunt, hæc verò ad integritatis statum. 2. *Hominem viribus naturæ* mori potuisse non simpliciter est contra sententiam Theologorum de immortalitate, quam non definiunt per hoc, quod Adamus non potuerit mori, sed quod potuerit non mori, & quod vires naturæ sine defectu & irrepente tandem corruptione ordinariè retinere debuisset. Quia viribus naturæ potuit peccare, mori quoque naturæ viribus potuit. Recurrit autem æquivocatio in voce *naturaliter*, quæ si indicat potentiam naturæ humanæ, ut positis externis causis interiret, locum habet. Quo modo non sunt contradictoria. *Homo primus naturaliter potuerit mori*, h. e. ex conditione principiorum essentialium, & , *homo primus naturaliter potuit non mori* ex internâ & naturali integritate concreatâ per media ordinaria conservandâ. 3. Causæ naturalis interitus quæ afferuntur, leves sunt. Si Adam noluiisset edere, in seipsum non tantum, sed & in ipsum D E U M & ejus ordinationem peccasset. Periisset ergo integritas. Ignorasse hominem primum arboris vitæ usum ipsi destinatæ, qui vi cognitionis suæ omnibus animalibus convenientia nomina indidit, unde probabitur? Ita frivolum est dæmonem abigere potuisse hominem ab arbore vitæ, cum positâ integritate & rectitudine voluntatis nihil injuriarum Sathanas ei inferre potuisset. De feris quod dicitur, eas abigere potuisse, & hoc fallit, quandoquidem omnia animalia hominis imperio secundum constitutionem divinam fuerunt subiecta sine repugnantia ac violentia, quæ certè felicitatem Adami violassent.

An Adam integer potuisset non edere de arbore vitæ?
An homo primus ignorasset arboris vitæ usum?

Arbor vitæ.

4. Arborem vitæ quod attinet, de eâ ita habendum: 1. Destinata fuit illa vigori corporis conservando tanquam medium naturale & ordinarium. 2. Per ejus continuum usum homo potuit non mori. 3. Per hoc medium naturale naturaliter homo fuit immortalis. 4. Usum autem ad externæ violentiæ prohibitionem nemo extendit. Ita ex sententiâ veterum Theologi.

An homini in statu integritatis constituto

5. Nihil est, quod dicitur, capite amputato vel lethali vulnere inflicto homini fuisse moriendum. Nam (quanquam hic casus in statu integritatis locum non habuit) hoc nihil facit contra assertionem

nem

nem Theologorum, qui per immortalitatis assertionem hoc saltem *vulnus infligi, aut lethum inferri potuerit?* volunt, hominem primum, ut est à Deo conditus, non habuisse inclinationem, ob imaginem DEI, in quâ creatus est, ad interitum, sed, si voluisset, in perpetuo virium vigore manere potuisse, ne deficere & mori tandem eum oporteret, in quem finem Deus naturale medium, vitæ arborem constituerit. Nihil certè contra hanc sententiam, ficta illa per imaginationem capitis amputatio, nihil lethalis vulneris illatio, à quibus homo integer immunis fuisset.

6. Et certè hæc duo non sunt contradictoria enunciata: Homo præcisè consideratus, qua homo, naturâ fuit mortalis, hoc est, potuit mori, & homo per integritatem naturalem potuit non mori. Nam 1. diversorum statuum & considerationum respectus adsunt. 2. non sunt termini contradictorii, posse mori & posse non mori, sed, posse mori, & non posse mori.

II. Argumentum.

Qui vi agentis naturalis destrui potest, est absolute corruptibilis. Primus homo vi alicujus agentis naturalis poterat destrui. E. absolute vel ex lege sue nature erat corruptibilis. Minor prob. quia poterat primus homo destrui per principium 1. internum, abstracto cibo & potu, quo ad vitæ propagationem indigebat. 2. externum, quia humane qualitates poterant expelli, poterat homo vulnerari &c. Quanquam enim nunquam hæc futura fuerant, tamen seclusâ gratiâ naturaliter fieri potuerunt. Quod autem corruptibile est ab extrinseco, illud absolute naturaliter corruptibile, non incorruptibile.

Resp.

Iterum conclusio ex ipsâ thesi declarata & intellecta conceditur, nempe hominem primum mortalem dici potuisse si sine integritate præcisè & absolute ejus essentia consideretur. Unde ita erat argumentandum: *Quicumq; vi agentis naturalis, remotâ integritate, quantum ad essentiam præcisè attinet, destrui potest, ille hoc respectu & secundum quid dici potest mortalis. Adamus. Ergo, quod verum. Si attendatur mens & scopus Theologorum, frustra Philosophia per allata argumenta, Theologiæ opponitur. Deinde in statu integritatis, in quâ Adam vivebat, nec per sublationem nutrimentorum, quæ non erat timenda, nec per externam violentiam destrui poterat, quoniam non existebat in puris essentialibus Phycis, sed & in concreatâ omnium viri-*

virium naturali perfectione, ut minor ita absolute prolata sit neganda. Sed quoniam in probatione limitatio minori additur, eam concedo, quæ tamen limitatio, ut forma sit bona, majori etiam includi debet.

ARTICULUS TERTIUS,

In quo excutitur, an excipiant Theologi contra præcedentem Philosophiæ conclusionem, & an exceptiones illæ à Philosopho refutentur?

An circa mortalitatem & immortalitatem primi hominis Philosophi ac Theologi fibi inter se contradicant?

Contra Philosophi conclusionem, de qua præcedente articulo tractatum, Theologos statuere dicitur, quia dicant mortalitatem non fuisse naturalem vel concreatam Adamo, sed totum hominem suâ naturâ fuisse immortalem, reprehendantque Socinum dicentem primum hominem ante lapsum naturâ fuisse mortalem, & Bellarminum mortalitatem naturalem vocantem.

Resp.

Verum nego contra præcedentem conclusionem, uti quidem explicata est, Theologorum hanc assertionem pugnare. Syllogismus: Qui negat primum hominem suâ naturâ mortalem, affirmat autem eum ante lapsum fuisse naturâ immortalem, ille negat primum hominem præcisè in essentialibus consideratum sine perfectione & integritate, in quâ conditus erat, dici posse mortalem. Theologi nostri id faciunt. Ergo. Nego maiorem, quoniam non eadem est intellectio termini, naturâ mortalis & naturâ immortalis. Cum Philosophus dixit, hominem primum naturâ fuisse mortalem, relictâ naturali integritate essentialia hominis absolute consideravit: Cum Theologus dicit, eundem naturâ fuisse immortalem, considerat eum cum naturali & concreatâ integritate, quam cum negent Pontificii perfectionem naturalem fuisse, sed externum saltem ornamentum affirmant, eos nihil juvat Philosophi assertio, quæ ab integritate abstrahit. Disputat Theologus orthodoxus 1. contra Photinianos, quod Adam in immortalitate conditus fuerit, ita ut ipse potuerit non mori. Id illi negant. 2. contra Pontificios, quod illa immortalitas vi creationis ad naturam Adami, ut intrinseca perfectio pertinuerit, non ut super-

supernaturale donum, ut illi affirmant, de Physicâ illâ in puris essentialibus consideratione actatu, qui solum concipitur, non est sollicitus.

Quæritur hic obiter 1. *An Logicè dici possit? Homo, quatenus animal rationale, fuit immortalis.* Tangitur, ut videtur, quæstionis negotiatione D. Giessenius disput. 42. Papismi th. 43. qui allegatur; Sed ille reduplicativam loco allegato non habet. Ita enim citatur: *Totus homo, quem animal rationale definimus, & ex corpore & animâ constare asseramus, sua natura fuit immortalis.* Et hoc rectissimè. Aliàs si reduplicativè acceptum (nam non semper ita sumi ex Logicis constat) *quatenus* addatur, concedo, quatenus homo est animal rationale, non esse immortalem, quia sic omnis homo etiam post lapsum esset immortalis.

Quæritur 2. *An Logicè dici possit: Homo per se fuit immortalis.* Hic verò distinguendum est, & explicandum *per se*. Homo *per se* dicitur immortalis, vel quod immortalitas ipsi competat modo prædicandi aliquo *per se ex poster. analyt.* sitque ipsi essentialis vel à priori vel à posteriori, & sic falsum dicitur, siquidem ita omnis homo foret immortalis, cum *per se* includat de omni; Vel, quod ex ordinatione divinâ vi creationis naturaliter immortalitas insit, non autem tanquam sertum capiti, forinsecus ut supernaturale gratiæ specialis donum, quo ablato naturalia maneant integra, accedit, & ita rectissimè salvis principiis Logicis dici potest, *hominem primum per se fuisse immortalem.* Aliàs eodem modo quæri potest, an homo primus *per se* fuerit imago DEI. Affirmandum utiq; quia ad imaginem DEI conditus est, & quidem hoc ipsum Creatore intendente, ita *per se* Adamus immortalis fuit tum propter DEI intentionem, tum propter naturalem perfectionem. Vel hinc apparet, quantum momenti afferat sensus ac mentis consideratio, ne iniqui interpretes ex incuriâ contradictionem vel falsitatem adstruamus, ubi nulla est.

Hisce præmissis videndum est de duobus. 1. Quibus argumentis Theologi Physica argumenta impugnent. 2. quibus suam thesin propugnent.

DISCURSUS PRIMUS,
De argumentis, quibus Theologi Philosophicas
rationes impugnare dicuntur.

*Argumenta
Theologorum
quibus re-
spondent ad-
versariis.*

*Theologi
quibus oppo-
nant argu-
menta de
immortali-
tate hominis.*

*1. Responsio
Theolog.*

Exceptio.

Ab initio notandum, hæc argumenta Theologorum omnia non Philosophis, sed Pontificiis & Photinianis esse opposita. Nam, ut supra visum, Philosophi conclusio non est contra Theologorum assertionem, uti adversariorum. Neq; enim Philosophus, asserendo absolutè humanam naturam consideratam mortalem esse, negat primum hominem naturaliter immortalem extitisse, quod tamen adversarii faciunt. Proinde tanquam contra eos pugnans hic versabor.

Sed ad rem. 1. Ad argumentum Bellarmini de compositione ex clementis RESPONSIO est THEOLOGI ALICUJUS, vitiosam esse collectionem à parte hominis ad totum hominem, nam si (verba sunt Theologi) corpus hominis in statu innocentiae erat naturâ & potentiâ per se corruptibile; totus homo tamen erat incorruptibilis, quia anima vi quadam erat prædita, qua poterat corpus suum ab omni corruptione conservare, quamdiu subiectus homo fuisset Deo.

Regeritur ex Philosophi sententiâ, & respondetur hoc modo: Corpus hominis in statu innocentiae fuit corruptibile naturâ. E. totus homo naturâ corruptibilis fuit. Ratio consequentiæ additur, quia Deus condidit corpora naturalia Physico modo & ordine, ut natura eorum postulavit, & formis contulit dispositiones sibi naturaliter convenientes, à quibus dependenter materiam suam informant. Quocirca dum anima primi hominis informavit corpus dependenter ab ejus dispositionibus calido & humido, quarum expulsio per contrarias naturaliter fuit possibilis, non poterat non etiam naturaliter separabilis esse informatio, adeoq; dissolubili existente corpore, dissolubilis est totus homo, ut planè ridiculum sit, animam habuisse vim conservandi corpus à corruptione (non tamen à corruptibilitate, de quâ hic sermo) cum, quantum ad informationem à corpore, tota dependerit.

Comprehendam rem duplici syllogismo: 1. Cujus anima dependenter à corporis dispositionibus illud informat, illius corpus si per se & naturâ est corruptibile, & ipse est corruptibilis. Primi hominis anima. E. 2. Quae anima tota à corpore quoad informationem dependet, illa ridiculè dicitur vim habere corpus à corruptione conservandi. Primi hominis anima. E.

Resp.

1. Explico responsionem illam Theologi. Vult hoc, corpus quidem primi hominis habuisse ex se nudè ac præcisè consideratum potentiam ad corruptionem, per naturalem tamen imaginis divinæ perfectionem eam fuisse animæ cum corpore unionem, ut anima vi imaginis divinæ perpetuò potuisset ac debuisset informare corpus, sine illius languore, infirmitate, corruptione insequente. Unde totus homo potuit permanere vegetus & firmus sine inclinatione ad interitum, non obstante, quod corpus contrariis ex elementis fuit compositum, & præcisè consideratum potentiam habuerit ad dissolutionem.

Quomodo dicatur hominis quidem corpus per se fuisse mortale, totum tamen hominem fuisse immortalē?

2. Proinde, quod secundo loco expendendum propono, homo primus non debet præcisè considerari hac in parte, ut corpus naturale, sed ut creatura ad imaginem Dei condita, in quā non tantum est dependentia animæ à dispositionibus corporis, sed etiam perfectio unionis harum duarum partium ob imaginem Dei ipsi concreatam. Quæ perfectio non destruit essentiam humanam, sed intimè perficit.

3. Ad syllogismi prioris maiorem respondetur limitando. Cujus anima dependenter &c. Scilicet tantum, & nisi perfectio ei insit, propter quam unio ordinariè indissolubilis inter animam & corpus intercedat. Item ipse est corruptibilis, sc. si ratione illarum dispositionum de se, præcisè consideretur. Jam libenter conceditur hominem primum ita præcisè consideratum, adeoq; certo respectu dici potuisse corruptibilem, cum fuerit, introducto peccato, corruptionis capax. Quod autem per peccatum corruptioni potest subijci, illud suo modo dici potest corruptibile.

An ob animæ à corpore dependentiam omne animatum sit naturaliter corruptibile?

4. In secundo etiam syllogismo negatur minor pro exceptione seu responsione illa Theologi. In primo enim homine fuit tum exactissima harmonia & temperamentum æquabilissimum in corpore, tum perfectio ipsius formæ, per quam temperamentum illud conservabatur, vi integritatis concreatæ. Inquis. Atqui minor est Physici. Hoc ergo est, quod intenditur, Philosophum ex principiis suis contradicere Theologo. Dividit enim Physicus corpora naturalia in corruptibilia, qualia sunt omnia elementaria, & in incorruptibilia, qualia sunt cœlestia. In illis formarum dispositiones dicit habere alias contrarias, per quas expulsis

prioribus cesset informatio, loquatur corruptio: In his formam ait esse inseparabilem à materia, quia eius dispositiones, quas habet in materia, careant contrariis. In utroq; autem formam totam & omnimode ex dispositionibus in materia pendere statuit. Respondeo, rectè hæc & verè Physicus, sed intra metas suas. Nimirum ut naturam ille invenit, ita judicat. Experimentiâ edoctus homini corruptibilitatem & inclinationem ad interitum inesse jam cognoscit, formamq; ejus mutatis debitis materiæ dispositionibus separari. Inde judicium format, inde pronunciat. De concreta à hominis primi perfectione & integritate uti nihil novit, ita de eo in integritatis statu considerato nihil vel pronunciat, vel pronunciare potest. Id verò Theologiæ est officium. Quocirca & hîc pugna tollitur.

II. Responsio Theologi. 11. *Alterius alicujus Theologi responsio contra Bellarm.* Corpus Adæ ex elementis mixtum, adeoq; mortale fuit & ut remota non propinquâ. Interim, quia anima immortalis spiritus informavit illud corpus, ut nisi culpâ interveniente propter naturalem ad corpus dependentiam nunquam ab eo fuisset separata, ideo homo dicitur naturâ suâ fuisse immortalis.

Exceptio. Refutatur hæc responsio, quasi seipsam convellat propter hanc rationem: Si Adamus mortalis fuit potentiâ, quamvis remota: id certè fuit naturæ conditione. Si nunc mortalis naturæ conditione, non immortalis fuit Quod, mortalem siquidem esse naturâ & immortalem esse naturâ contradicentes implicant rationes, & alterum alterius est negativum.

Resp.

Responsio. In enunciationibus contradictoriis termini debent eadem significatione sumi, idemq; sensus esse subjecti & prædicati, ut idem de eodem in una affirmetur, in alterâ negetur. Non ergo sunt contradictoriæ in illâ Theologi responsione propter diversam accepti-
Quomodo primus homo fuerit mortalis vel immortalis? onem & naturâ. Primus homo fuit naturâ mortalis secundum potentiam remotam ratione corporis ex 4. elementis mixti: fuit naturâ immortalis secundum naturalem perfectionem & integritatem concreatam, per quam potuit non mori. Aliud certè in priori enunciatione affirmatur, & aliud in posteriori implicite (in toto immortalis, ex quâ sequitur non mortalis) de primo homine negatur. Adde, quod nunc dicatur naturæ conditione mortalis h. e. ut sit subjectus morti, & calamitatibus, & iis, quæ ad mortem pertinent sed naturæ corruptæ, per peccatum lapsus.

III. Al-

III. Alius Theologi responsio contra Socinum proponitur: III. Responsio Theolog.

Non sunt contraria, ex elementis mixtum esse, & immortalem esse.

Nam 1. Si Deus terræ indidit vim, ut in æternum staret, & physicè non interires Eccles. 1. 4. etiam homini ex terrâ & cæteris elementis formato, si mixtum ex elementis, & esse immortale. An contraria sint esse mixtum ex

Regeritur; Terram non esse Physicè incorruptibilem, quia omnia elementa secundum partes dissolvantur. Resp. Pervertitur mens autoris, qui non urget incorruptibilitatem, sed permanſionem terræ in suo statu. Nervus enim hîc est argumenti: Si in perpetuum stare ac durare potest naturaliter terra in suo loco, non est absurdum ex Dei ordinatione hominem, qui est elementatum quid, non interire sed perpetuò vivere. Ad hoc responderi debebat, ubi certè minor negari nequit de terræ globo.

2. Temperamenti æqualitas sustulit propinquam ad mortem inclinationem. Membr. 2.

Regeritur Ergo homo adhuc absolute fuit mortalis potentiâ scilicet remotâ. E. Falsa ejus contradictoria: homo non fuit naturâ mortalis, & quicquid præstiterit temperamentum, remansit tamen homo corruptibilis. Resp. Exceptio. Priorem conclusionem nemo negavit. Posterior non est contradictoria prioris, quia tunc naturâ mortalem esse intelligitur de potentiâ, propinquâ de quâ est quæstio.

3. Spiraculum vitæ DEUS inspiravit, ut cum corpore unitum semper maneret. Membr. 3.

Regeritur Cum anima corpori immittenda, constitutura fuit cum eò compositum, naturâ suâ resolvable; eâ intentione, eoque consilio illas hominis partes univit Deus, ut quæ naturâ separabiles essent, nunquam tamen actu separarentur, vel, quod idem, fecit, ut homo, qui mori poterat, non tamen moreretur. Jam autem efficere, ut quis naturâ mortalis, non moriatur, & reddere natura immortalis sunt distincta. Resp. Iterum sententiam & mentem Theologorum attendens facile se expediet. Fecit Deus in creatione inspirando spiraculum vitæ, ut partes, quæ de se erant separabiles manerent absq; separatione, ita, ut homo actu non moreretur, & posset etiam in perpetuum non mori. Ob hoc bonum concreatum Theologis dicitur homo naturâ immortalis, quoniam illa concreata perfectio à naturâ primi hominis non est sequestranda. Non dicitur natura immortalis, ut anima & angeli, per essentiam, quasi corruptio omnimodè & simpliciter ei repugnaret,

gnaret, quod semper in hac materia observandum. Iniquum est terminorum ambiguitate ludere, & sententiam theses negligendo statum controversiæ invertere.

Membr. 4.

4. Christus corpus terrenum habuit, non tamen ex necessitate fuit mortuus.

Photiniano.
rum de mor-
talitate ho-
minis sen-
tentia.

Regeritur Si Christus mortuus. E. fuit mortuus. Remota vero moriendi necessitas nullâ necessitate videtur, quippe quam nec Pontificius unquam posuit, ut in proparulo est, nec Photinianus. Sic enim Faust. Socin. in prælect. Theol. Cum nego hominem à Deo immortalem fuisse creatum, non intelligo cum ab ipso creationis initio morti penitus fuisse obnoxium, adeò, ut omnino ei moriendum esset, sed tantummodò sua natura morti fuisse subiectum, & non nisi divinâ gratiâ, quâ in ipsa creatione donatus non fuerat à morte perpetuò immunem esse potuisse. Resp. Mortalem fuisse secundum potentiam remotam Christum facile conceditur. Aliàs enim mori non potuisset. Mens autem autoris est contra thesin Photinianorum, quod omne elementatum ex suâ naturâ inclinet ad interitum, ut tandem actu oporteat & necesse sit illud interire, nisi extrinsecus divina gratia privilegium concedat, ne interitus actu sequatur. Huic generali sententiæ opponit Autor exemplum Christi, in quo nulla fuit inclinatio, ut neccssariò moreretur, sed sponte morti se submisit. Cur addatur porrò necessitatem moriendi remotam ab adversariis non poni, non satis animadverto. Locus Socini maximè illustrat totam controversiam. Statuit ille primum hominem à morte quidem perpetuò immunem esse potuisse, sed non nisi per singularem gratiam post ipsam creationem concedendam, moriendum v. tandem fuisse homini, absq; positione privilegii. Potentiam igitur propinquam ad mortem asserit, quod Philosophus, uti visum est, ex suis principiis, non facit, quæ solum pro remotâ concludunt.

DISCURSUS SECUNDUS.

Argumenta
Theologica
pro immor-
talitate ho-
minis.

I.

De argumentis, quibus suam thesin de immortalitate primi hominis Theologi probant.

Primum argumentum pro immortalitate Adami contra mortalitatem proponitur ex Gen. 3. Rom. 5. Pœna peccati non est consequens naturæ. Mors temporalis est pœna peccati. E. non est consequens naturæ. Et mortalitas est pœna naturam destruens. E. immortalitas fuit naturalis. Si distinguatur inter mortem & mortalitatem item, inter moriendi necessitatem & mor-

& mortalitatem, quod illa sit actus dissolutionis, hæc aptitudo, regeritur à Theologo sequentibus argumentis, quæ tamen à Philosopho dicuntur infirmitatis argui.

1. Mortalitas specialiter sumpta & moriendi necessitas non differunt. Qui enim naturâ mortalis est, is necessario moritur per naturam.

Regeritur hoc esse magnum postulatum, quia non idem sint potentia & actus, moriendi v. necessitas actus sit & mortalitas potentia, itemq; quia multa potentia non deducuntur in actum. Additur etiam deductio ad absurdum: Quod naturâ generativum est, per naturam necessario generat. Beatae virgines habent potentiam generandi. E. quod absurdum. Ita in aliis.

Resp. Verissimum est à potentiâ ad actum non valere consequentiam, ut allatum & alia infinita exempla ostendunt; multò minus actus & potentia sunt unum & idem: sed moriendi necessitatē actū esse negatur. Aliud est mors ipsa, quæ actus nomine (quanquam aliàs sit privatio) venire potest, aliud moriendi necessitas, quæ est quædam viventis affectio, per quam illud ad mortem inclinat, necessario subeundam. Ita aliud est morbus ipse, aliud necessitas ægro- tandi, suntq; hæc duo separata. Nec verò in hac materiâ negari potest, mortalitatem specialiter pro moriendi necessitate sumi, cum illam in primo homine ipsi Photiniani ita describant, quod Adam suâ naturâ subjectus fuerit morti, ita ut aliquando actu moriendum ipsi naturali necessitate fuisset, nisi speciali gratia actus ille impeditus fuisset. Aptitudinem moriendi remotam nemo Theologorum negavit. Unde & hoc advertendum, non intelligi simplicem moriendi necessitatem, ac si prorsus homini fuisset moriendum, sed eam, quæ est secundum naturam, & ex ejus conditione fluit, ita, ut homini naturaliter necessario tandem mors accidisset, nisi impedita fuisset.

2. Ipsa mors actualis non minus foret consequens naturale, quàm mortalitas. Nam causa causa est etiam causa causati, natura est causa mortalitatis, mortalitas per se est causa mortis. E. etiam ipsa natura est causa mortis actualis.

Regeritur Consequentia diversa utriusq; ratio exhibilat, mortalitas enim positivū quid est, in privatione autē mors consistit formaliter, quod signo est, mortē perinde naturam sequi non posse ac mortalitatē, imò nec actus & potentia ratio id postulat, si vel maximè in morte actus à natura. Deinde mortalitatem esse causā mortis ὡς ἐκ αὐτῆς γελασὸς τὸν quia potentia sui actus causa nunq. est, & hæc causalis perpetuò fallit: Ita est vel fit, quia ita esse vel fieri potest. Tertiò

An rectè distinguatur inter mortalitatem & moriendi necessitatem?

Pro neg.
Arg 1.
Exceptio.

Responsio.
An moriendi necessitas sit actus.

Argum. 2.

Responsio.
1.

mor-

mortalitas non est causa mortis per se, mors enim est privatio formaliter, privatio non ens, non entis autem est nulla causa per se, est q. mors malum physicum & privativum, cuius datur tantum causa per accidens.

Responsio.

1.

Resp. 1. Ad primum. Syllogismus erit hic: Privativum non perinde sequitur naturam ac positivum. Mors est privativum, mortalitas est positivum quid. E. non perinde sequitur naturam mors, ac mortalitas. Verum majoris probatio deficit, neq; etiam ratio aliqua apparet. Duo sunt in peccato originali, carentia & privatio imaginis, & corruptio ac prava concupiscentia ex A. C. quarum illa æquè naturalis est (absit sinistra vocis *naturalis* interpretatio) homini post lapsum ac concupiscentia prava, quæ suo modo positivum. Deinde si *to perinde* accipiat de modo, quasi tam immediatè naturam sequatur mors, quàm mortalitas, totum, seu conclusio concedi potest. Nec enim est contra argumentum, in quo *to non minus* solum veritatem innuit, non qualitatem.

2.

An & quomodo mortalitas sit causa mortis?

Resp. 2. ad secundum. Mens autoris argumentantis pervertitur, qui per mortalitatem non intelligit nudè potentiam & aptitudinem quâ quis mori potest, sed necessitatem naturalem, quâ ex conditione naturæ necessariò oportet tandem mori. Et sic rectè dici potest mortalitatem esse causam mortis, quoniam, quod fecit, ut tandem mors actu sequatur, & quidem necessariò, rectè potest dici mortis causa (saltem generaliter. Mortalitas ita se habet. Ergo. Vult enim hoc argumentum. Ex naturâ consequitur mortalitas. Ex mortalitate consequitur mors. E. ex naturâ consequitur eadem. Consequens enim consequentis est etiam consequens antecedentis. Controversiam illam, an potentia sint causæ transmutationum, an verò causarum conditiones non opus est hîc discutere, cum ad materiam præsentem nihil faciat.

3.

An rectè dicatur mortalitas esse mortis causam per se? An malum, ut malum, habeat causam?

Resp. 3. ad tertium. Malum quâ malum, mortem, quâ mors est, non habere causam efficientem per se rigorosè judicando, facile conceditur. Quod autem non possit sano sensu dici mortalitatem esse causam per se mortis, relictâ ἀνεξαρτήτως, non video. Si supra licuit dicere mortalitatem esse potentiam, mortem actum, cum tamen accuratè loquendo mors non sit actus, sed privatio, cur non possit Theologus termino *causæ per se* sano sensu de privatione, morte, adhibere? Sensus enim est; mortalitatem naturaliter, per

se, necessariò, ordinariè insequi tandem mortem, ut qui sit mortal^{is} (h.e. in quo moriendi necessitas,) idem ordinariè tandem moriatur, nisi ex accidente impedimentum adveniat. Disputatur, an Deus sit causa per se, an per accidens peccati, an planè non causa. Tamen peccatum est aliquid privativum. Ubi de re constat, in verborum usu faciles esse debemus.

3. Quod potest esse ante peccatum, non est pœna peccati. Juxta Socin^{os}. Argum. 3. *an actus mortis ante peccatum esse potuisset. E. Vel ita, mors est pœna peccati. E. ante peccatum non potuit esse.*

Regeritur: Utrunq; morti competere potest, ante lapsum esse opus natu^{re}. Exceptia. *& post lapsum pœnam peccati diversa ratione. Sortitur enim duas relationes, unam ad naturam, alteram ad gratiam, & peccatum, natura, è quâ oriebatur, opus erat, gratia, à quâ permittebatur, & peccati, ob quod permittebatur, pœna. Ab initio enim cum mors malefica videretur, aver-
surus eam Deus efficiebat, ut homo, qui naturâ mori poterat, gratiâ non moreretur. At inobedientiâ deinceps hominis irritatus curam hanc amovebat, naturam vicissim sibi relinquens. Illustratur duplex hæc consideratio exemplo Iridis: Quod ante diluvium est, id post diluvium non est signum gratiæ. Iris. Ergo.*

Resp. 1. Posset firmitatis causa in majore addi: & debebat esse & futurum erat naturaliter. Potest nihilominus major probari ex eo, quod pœna sit malum aliquod ob culpam impositum, cum ante non esset. Id quod jam alicui convenit ante culpam, non potest demum imponi post & propter culpam. Resp. 2. Inprimis v. notandum est argumentum esse directum contra Photinianos. Hi autem statuunt hominem creatum esse ita, ut morti fuerit subiectus, & tandem actu mori ipsum oportuerit, nisi post creationem voluisset Deus singulari gratiâ ipsum conservare. Secundum hoc ergo non potest dici, quod Deus effecerit, ne moreretur homo, qui per naturam poterat mori, ut, qui solum posse efficere & fortè voluisse efficere urgeant, itemq; dicant homini naturaliter moriendum fuisse, nisi Deus aliter effecisset, & actum mortis singulari gratiâ prohibuisset. Unde expirat illa duplex mortis relatio. Si enim ex naturæ conditione mors jam futura erat homini, nisi accederet singulare privilegium vitæ, quomodo Deus ut inobedientiæ pœnam demum mortem minari poterat. Si commederis, morte morieris.

Responsio.
*An quod fu-
it ante cul-
pam, vel esse
potuit, posset
esse culpa
pœna?*

Poterat respondere Adam: *Hac non est poena futura, quæ mihi demum ob inobedientiam infligi debet vel potest, cum, etiamsi non peccavero, mihi sit moriendum, nisi forte singulari gratiâ me conservaturus sis.* Pro explanatione igitur argumenti argumentari licet: *Quod ante futurum erat, non poterat post ut poena peccati constitui. Mors ante futura erat naturaliter Adamo. E. vel, mors Adamo post creationem ut poena constituta est, cum ipsi Paradysi esca tribueretur. E.*

Resp. 3. Quod ad instantiam de Iride attinet, ea planè nihil efficit. Dissimilis enim est ratio utriusq; majoris. Argumenti Theologi major non fundatur in generali ratione, quod id, quod ante est, nequeat postea alium respectum & officium aliud subire, quæ assertio absurdissima foret, estque ab autoris argumenti mente, alienissima, sed in speciali poenæ naturâ, quæ est, quod sit aliquid superveniens de novo ob culpam. Nimirum ut hoc obiter addam, sæpè imponitur hujusmodi instantiis, quæ à simili ratione majorum propositionum sumuntur, estq; erroris causa in eo, quod putatur utranq; majorem eodem generali fundamento niti. Posset hoc aliis instantiis lo-

*Argumenta-
tio, quæ ex
similitudine
majoris cum
aliâ majore
instantia lo-
co datur, sæ-
pè est vitiosa.*

Argum. 4.

4. *DEUS comminatus est non tantum mortem, sed ipsam unâ mortalitatem, quia non illo ipso peccati die mortuus est Adam, & tamen comminatio suum vigorem statim habuit, nimirum quatenus Adam mortalis factus.*

Exceptio.

Regeritur: *Elumbe est quartum argumentum, & ἀνύσταχόνιον Apostolo, qui non mortalitatem, sed θάνατον, mortem, peccati poenam definit.* Resp. Hac responsione non solvitur argumentum, quod ab executione est petatum. Nec ulla consequentia: Apostolus mortem peccati poenam definit (procul dubio innuitur Rom. 5.) E. mortalitas non est poena peccati. Aliàs similiter colligerem: E. morbi, ærumnæ, & miseriæ non sunt poena peccati, quod contra scripturam.

ARTICULUS QUARTUS,

De quæstione: An homo ut integer secundum Philosophum sit immortalis.

*Conclusio
Philosophi.*

Secunda Philosophi proponitur hæc conclusio: *Primus homo*

ut in-

ut integer & in primo statu, est immortalis. Subjunguntur potissimum tria, de quibus ordine videndum.

1. Quæritur, *quomodo immortalitas habeat se ad hominem integrum* *Quomodo*
quatenus integrum & in statu primo viventem (tò quatenus reduplicati- *immortali-*
vè intelligendo) Responsio datur: Sit καὶ αὐτὸ in secundo modo, *tas se habeat*
& immortalitas se habeat ad integritatem, quemadmodum risibile *ad hominem*
ad rationale, & quasi effectus formalis ad formam. Resp. De hac *integrum.*
re diversimodè Theologi loquuntur. Quidam vocant immortali-
tatem imaginis divinæ partem minus principalem, quidam conse-
quens. Cum autem imago divina sit ipsa primi hominis integritas,
idem erit de hac pronunciandum. Nihil autem refert, siue pars di-
catur, siue consequens, siue effectus formalis, siue proprietas,
modò res ipsa teneatur.

2. Quæritur, *quomodo intelligendum, quando dicitur, hominem ut in-* *Quomodo*
tegrum fuisse immortalem? Affertur pro explicatione hæc cautela Phi- *homo, ut in-*
losophi: Primum hominem posse considerari dupliciter, absolute *tegr, sit im-*
& secundum se, deinde pro tali statu, & quatenus integer est, abso- *mortalis.*
lutè consideratum & secundum se esse mortalem: Pro tali statu au-
tem consideratum, & quatenus integer est, esse immortalem.

Resp. Nihil hîc vel novi, vel contra Theologiam, modò rectè
cautela explicetur. Si absolute & secundum se notant secundum nu-
da essentialia constituentia & immediatè essentiam consequentia,
verum dicitur, hominem primum secundum suam essentiam præ-
cisè consideratum fuisse mortalem, quatenus per liberum arbitrium
& Deo deficiendo mortem sibi adducere potuit, quatenus etiam cor-
pus habuit suâ naturâ ac per se corruptibile: sed quoniam naturalis
perfectio integritatis intrinsecus essentiam perficiens in ipso fuit,
ideoq; illa mortalitas tantum est secundum remotam potentiam.
Atq; hoc ipsum etiam Theologi dicunt & fatentur. Nec in hoc sta-
tus controversiæ contra Pontificios & Photinianos consistit, ut ex *An Orthodo-*
superioribus liquet.

3. Quæritur, *an Theologi hætenus contra adversarios de immor-* *Pontificios &*
talitate primi hominis disputantes contradictionibus se implicaverint? *Photinianos*
Affirmatur propter has antilogias: Jam velut præcones exclamant, *de immor- ta-*
immortalitatem primi homini fuisse naturalem, nec potuisse eum *litate primi*
mori, mox autem suggerunt, Adæ corpus fuisse mixtum, atque *hominis di-*
putantes con-
tradictioni-
pro *bis se impli-*
caverint?

proinde resolvable & mortale potentiâ, nempe non propinquâ, sed remote. Qui plenus buccis depromunt, primum hominem naturâ suâ fuisse immortalē, mox autem substituunt primum hominem fuisse compositum, materialē, & potentiâ corruptibilem, aut, quæ aliâ eorum *αὐτῶν* est, fuisse ante lapsum corruptibilem potentia, non actu: Contradictionibus ut cernis, coram sane mundo in æternum non excusabilibus.

Resp. Acrius hîc, quàm par erat, Theologi perstringuntur, & iniquius, quòd contradictiones affinguntur, & sententiæ, invitâ veritate, argumenta denique, quibus hætenus contra adversarios usi fuerunt, irridentur. Nam 1. supra ostensum, quomodo non contradicant sibi asserendo & mortalitatem & immortalitatem diverso respectu, qui certè contradictionis impetum prohibet. 2. Non dicunt Ecclesiæ nostræ Doctores immortalitatem homini ita fuisse naturalem, ut non potuerit mori, sed ut potuerit non mori, inter quæ duo accuratè distinguunt. Si quis etiam dixit fuisse ante lapsum Adamum corruptibilem potentiâ, non actu, procul dubio se additâ commodâ explicatione ab absurditate liberavit. Argumenta deniq; Theologorum non ita levia esse, ut quidem accusantur, hætenus demonstratum esse confido.

SECTIO III.

De quæstione altera: An immortalitas Adamo fuerit naturalis, an supernaturalis.

*Conclusio
Philosophi.*

De hac quæstione talis conclusio proponitur: *Immortalitas homini primo vel integro fuit essentialis consequenter, non supernaturalis, non naturalis Theologorum sensu.*

Explicatur. 1. Consideratur homo integer ut integer, & immortalitas ratione integritatis. 2. Intelligitur essentialis consequens, non constituens. Confirmatur, quia immortalitas est affectio propria hominis integri. Et hætenus nulla pugna, nihil contra veritatem

Confectaria.

1.

Theologicam. Sequuntur duo confectaria. 1. *Si essentialis est immortalitas homini integro, ut sic, & propria ejus affectio, non erit supernaturalis.* Additur, hoc non esse contra Pontificios dicentes homini ut homini supernaturalem esse immortalitatem, quod veritati sit consonum.

Resp.

Resp. Si quæretur, an homini immortalitas possit dici superna- *An immor-*
turalis, distinctione duplici res expediri commodè videtur. 1. *Super-* *talitas possit*
naturale dici potest *vel* id, quod nec hominis essentiam constituit, *dici homini*
nec eam immediatè sequitur, & sic immortalitas Adamo erat super- *supernatu-*
naturalis: *vel* id, quod naturam non intimè perficit, sed externum *ralis?*
est ornamentum ex gratiâ superveniente naturæ accedens, ut abla- *Supernatu-*
to eo nulla sentiatur naturæ depravatio, & sic immortalitas non- *rale duplici-*
fuit Adamo supernatutalis. *ter potest ac-*
cipi.

2. Homo consideratur vel *præcisè* secundum essentialia abstra- *Homo tripli-*
hendo à naturali concreatâ perfectione, & sic immortalitas super- *citer consi-*
naturalis dici posset, quoniam humana essentia sine integritate illâ *deratur,*
seu sine imagine Dei esse potest, & jam est post lapsum, quemad-
modum sine peccato esse potuit & fuit ante lapsum: vel *reduplicativè*
quatenus est integer, & sic, ut rectè in confectario colligitur, non
est supernaturalis: vel denique, nec *præcisè*, nec *reduplicativè*, sed
simpliciter, qui à Deo conditus in Paradyso vivebat, & sic itidem
non est supernaturalis, ut partim ex superioribus constat, partim
ex jam dicendis patebit.

II. Confectarium est: *Si homini integro, ut sic, essentialis est conse-* *II,*
quenter immortalitas, & propria ejus affectio, non erit naturalis Theologo-
rum sensu. Probatur, quia hi statuunt, immortalitatem naturalem
esse non consecutivè, sed 1. ob inhæsionem. 2. perfectionem. 3.
propagationem naturalem.

Resp. 1. Concedo totum, & ratio est in promptu. Non enim
considerant Theologi hominem ut integritate præditum, sic nam-
que lubenter largiuntur, hominis integri ut integri consequenter
essentiale immortalitatem dici posse: sed simpliciter Adamum in
statu integritatis viventem. Longè diversa sunt hæc pronunciata: *Quo sensu*
Homo in statu integritatis naturâ est immortalis, & homo quatenus in statu *homini im-*
integritatis seu potius secundum eum consideratur, naturâ est immortalis. *mortalitas*
dicatur na-
Illam explicant Theologi secundum tres allatos modos, non hanc. *turalis,*
Simplicem autem istam considerationem hominis legitimam esse,
facilè probatur. Ponitur Adam, ut revera fuit, conditus à Deo &
collocatus in Paradyso, de hoc quæritur, cum ex parte utraq; , Lu-
theranorum & Pontificiorum in confesso sit, eum esse integrum &
immagine Dei præditum, quæritur inquam de hoc, quomodo hæc

integritas in eo statu existenti (Nota, hæc non est limitatio, vel determinatio, sed descriptio subjecti) ipsi competat an naturaliter, an supernaturaliter per modum ornamenti externi per singularem gratiam concessi. Audis hîc non esse quæstionem vel de puris essentialibus, vel limitationem aut reduplicationem fieri per integritatem, quod absurdum sanè foret. Quæreretur enim hunc in modum. *An Adamus, quatenus integer, fuerit naturâ integer, quod alienum à statu quæsitum.* Eundem in modum speciatim de immortalitate quæritur.

Resp. 2. Hinc consequitur, statum controversiæ inter Lutheranos & Pontificios non esse de immortalitate cum determinatione prædicati hujus ad pura essentialia præcisè, probatum sit, si quis Pontificiorum neget homîni primo naturalem fuisse immortalitatem, secundum essentialia præcisè considerato, quod quidem antecedentis confectarii additamentum volebat, (mei autem instituti, non est altius eo de negotio in veritatem inquirere,) cum frustra se Theologis nostris opponere, nec nervum controversiæ attingere.

*Conclusio
discursus
primi.*

Concluditur discursus de hac materia, *rectè dictum, salvis multis Philosophiæ principis, Pontificii, pro quibus ea faciunt, solidè refutari à nobis haud posse, nec Philosophum & Theologum conciliari, nisi uterlibet suis se placitis abdicet.*

Resp. Apparuit, ut spero, ex dictis, salvis principis Philosophicis rectè intellectis sententiam & argumenta nostrorum Theologorum salva manere, ut non opus sit vel Theologum vel Philosophum placitis suis se abdicare. Nam, ut tribus verbis totam rem comprehendam, ex Philosophicis principis hæc colliguntur: 1. *Si primus homo conditus fuisset in statu purorum essentialium Physico, fuisset mortalis, non immortalis.* 2. *Ratione mixtionis elementorum, ex quibus compositum est corpus humanum, sine consideratione naturalis integritatis, primus homo dici potuit mortalis.* 3. *Primus homo fuit mortalis sensu generali h. e. potuit mori, seu ejus natura fuit talis, ut introducto peccato, morti posset subjici.* 4. *Immortalitas primi hominis non fuit naturalis speciali sensu, h. e. non fuit essentiæ pars, nec immediatum consequens & proprietas ex eâ fluens.* Hæc Theologus libenter concedit. Ex principis Theologicis colligitur: 1. *Homo primus non fuit ante lapsum in statu essentialium absq; integritate,* 2. *Integritas & consequenter immortalitas*
inerat

inerat ipsi per creationem, intimè perficiebat humanam naturam, naturali medio, esu arboris vitæ erat conservanda, deniq; per naturalem generationem propaganda. 3. Consistebat in hoc illa immortalitas, quod homo obædientiâ continuatâ ordinariè vi creationis naturaliter poterat non mori. 4. Hoc sensu & propter has causas non externum hominis ornamentum fuit, vel naturalis & concreata ejus perfectio. Hæc Philosophus non impugnat. Nullum proinde in hac materia Theologiæ ac Philosophi dissidium.

Hoc verò ultimo loco protestor, me, quando de homine præcisè in nudis essentialibus considerato locutus sum, non velle, quod mortalitas & mors lapsum insecuta naturæ consequens sit per se: quin potius statuo, quod quemadmodum naturæ integræ consequens fuit immortalitas, quâ homo potuit non mori, ita naturæ peccantis consequens sit mortalitas, qua actu propendet ad interitum, & subjectus est imbecillitati, morbis, senectutis malo, morti denique ipsi, ut actu cogatur mori, vi naturæ corruptæ. Hoc autem volo, concessâ Philosopho mortalitate hominis purè secundum essentialia ac præcisè considerati ob corpus suâ naturâ ac per se resolubile, nihilominus nec Photinianis nec Pontificiis de victoriâ à Theologis Orthodoxis reportandâ gaudendum esse, cum de tali statu, qui nunquam fuit, non laboretur.

DISCURSUS SECUNDUS,

In quo ostenditur nullam pugnam esse Theologiæ ac Philosophi, circa quæstionem:

DISCUR-
SUS *Secundus*
de fide
justificante.

An fides relatè considerata sit causa instrumentalis justificationis.

SECTIO I.

Continens quæsti explanationem.

De Pontificiorum sententiâ non opus est ut curiosè differatur. Fides quomodo relatè considerata vocetur causa instrumentalis justificationis. Solum explicabo, quod ad Theologorum sententiam attinet, an & quomodo fides relatè considerata vocetur causa instrumentalis justificationis. Et primò quidem extra dubium est, justificatio-

nam justificatio-

nem esse actum non hominis, sed Dei solius, cuius unice est impi-
um justificare, & peccatori culpam remittere. Justificat porro sa-
cro sancta Trinitas ex merâ misericordiâ, propter meritum Christi,
qui pro omnibus omnium hominum peccatis satisfecit. Nec tamen
absolutè & sine discrimine omnes homines justificat, sed solum
credentes in Christum verâ fide, seu corde fideli, quod sibi appli-
cat & apprehendit Christi meritum in sacramentis oblatum, & pro-
missiones de Dei gratiâ in verbo divino, propositas. Ut ita fides sit
medium in homine requisitum, per quod justificare Deus ab æter-
no constituit.

Hanc ob causam justificatio fidei in sacris tribuitur, ut cum di-
citur: *Fides tua te salvavit, iustitia est ex fide Jesu Christi, per fidem justi-*
ficamur, fides imputatur ad iustitiam. Præeunte per hos loquendi mo-
dos scripturâ sacrâ Doctores Ecclesiæ occasionem sumserunt appel-
landi fidem causam instrumentalem justificationis ex parte homi-
nis, non quod homo seipsum per fidem propriè & accuratè loquen-
do justificet, sed quod Deus hominem, quodq; fides sit medium
ordine divino requisitum ad gratiam & meritum Christi apprehen-
dendum.

Consideratur porro fides, vel ut est qualitas aliqua in homine,
vel ut meritum Christi apprehendit. Illo modo non est justificationis
causa, ne statuatur dignitas operis & opinio meriti. Hoc modo causa
est, ut innuatur necessitas applicationis, & medii, & hanc ob cau-
sam Theologi dicunt fidem esse medium & instrumentalem causam
justificationis, non ut consideratur in prædicamento qualitatis, sed ut in
prædicamento relationis.

An fides ju-
stificans sit
in prædica-
mento rela-
tionis?

Hoc verò rectè explicandum, & sententia Theologorum pro-
bè advertenda. Sensus enim non est, ac si fides justificans esset ter-
minus relativus seu relatum quid in prædicamento relationis collo-
catum, cum omnes fidem, quæ justificat & quatenus justificat, di-
cant esse fiduciam apprehendentem meritum Christi & promissio-
nes de gratia; jam esse fiduciam, esse desiderium gratiæ, esse appre-
hendens meriti Christi non est esse purè relativum relatione prædi-
camentali: sed hoc innuitur, fidem non ex dignitate operis & qualitatibus
justificare, sed quatenus sibi applicat meritum Christi, cui unice dignitas con-
venit, atq; adeò, quatenus respectum habet ad illud, de se & ex se nullam
virtutem.

virtutem justificandi habitura. Unde quemadmodum in doctrinâ de electione conditio electionis, fides vocatur à quibusdam Theologis, & conjunctim meritum Christi fide apprehensum pro unâ causâ ponitur cum ipsâ fide, ut hæc sit causa non tam totius decreti respectu, quàm partis, nempe meriti Christi, quod apprehendit; Ita idem in doctrinâ de justificatione non inconvenienter de fide dici posset. Breviter fides justificat non conditione meriti, sed merito objecti.

SECTIO II.

De quæstione, An Theologus asserendo fidem relatè consideratam esse instrumentalem justificationis causam contradictione se implicet?

Ita explicatâ sententiâ Theologorum facilè progredi poterimus. Affirmatur autem quæstio ex sententiâ & principiis Philosophorum per hos syllogismos: 1. *Omne efficiens etiam instrumentale, si constituitur in actu, agit. Fides relatè sumpta est efficiens instrumentale justificationis. E. fides relatè sumpta, si constituitur in actu justificationis, agit. Majoris fundamentum est principium Philosophicum, quod omne efficiens sit activum, & propria ejus causalitas sit actio, & quod instrumentalis causa sit species quædam efficientis.* 2. *Nullum relatum, ut sic, agit, vel alicujus est effectivum. Fides, ut stat in justificationis actu, est relatum quid, ut in confesso, E. fides, ut stat in justificationis actu, nihil agit, nullius effectiva est. Majoris fundamentum est principium Philosophicum, quod relatum, ut tale, totum referatur ad aliud, & proinde nullius sit efficaciam, licet alio respectu, nempe in statu absoluto agere possit. Minor utriusq; syllogismi est Theologi. Conclusiones autem sunt contradictoriæ, importantq; contradictorias rationes ad esse relativum quid, & esse causam instrumentalem.*

Resp.

An causa instrumentalis sit causa efficiens, non disquiro, quod quidam negent, sed largior affirmativam. Ad rem potius. Et quidem, ut nunc formas dimittam.

1. Falsum est implicare contradictionem ad esse relativum, & esse causam instrumentalem. Nam ipsa causa instrumentalis & instrumentum est relativus terminus, utpote, quod dicat relationem ad efficien-

*lema impli-
cent contra-
dictionem?*

cientem primò principalem, deinde ad effectum. Causa in genere dicit relationem ad causatum, & hoc modo est terminus relativus.

2. Distinguendum igitur inter relativum terminum prædicamentalem, & transcendentali Relatum prædicamento relationis inclusum, nequit esse causa instrumentalis, & duo hæc implicant contradictionem: at non relatum per respectum transcendentali. In hac enim relatione præter respectum aliud officium exercetur, & absolutum subternitur, ut causa præter relationem ad causatum influit in ejus essentiam, signum præter respectum ad signatum repræsentat aliquid potentiæ cognoscenti, mensura præter relationem ad mensuratum metitur &c. Atq; hæc est differentia inter relatum prædicamentale & transcendentali, de quâ latè Metaphysicus.

3. Hinc concessio priori syllogismo in posteriori *major* duplici indiget limitatione. Nam 1. vera est de relativo prædicamentali solum, si quidem vox limitans specificativè accipiatur, non autem de transcendentali, estq; principium Philosophicum ex doctrinâ prædicamentali desumptum. 2. verâ est reduplicativè intelligendo ipsum respectum, qui nihil agit. Ita ergo largior nullum ens, quatenus est relatum, seu per respectum agit. Respicere namq; & referri actionem excludit in suo formali, licet non excludat in subiecto.

*Quomodo si-
des relative
justificet?*

4. Sic verò concedo totum. Fides ratione respectus seu per relationem ad meritum Christi non agit. At inquis, Theologi dicunt fidem, quatenus respicit meritum Christi, adeoq; ut est relatum, esse causam justificationis. Rectè inquam ergo, mens eorum intelligenda ex supradictis. Non volunt illi fidem causare, *per relationem*, sed *in relatione*, prout meritum Christi apprehendit. Minimè ergo sistunt in relatione, eiq; vim causandi adscribunt, sed contra Pontificios negant justificare ut qualitatem nostram, verum, ut officium suum exercet in merito Christi & promissionibus de gratiâ divinâ, eatenus causam justificationis esse docent, & hoc vocant fidem, ut relatum, justificare. Cavendum, ne sano sensu dicta sinistrè accipiantur.

*An fides sit
terminus re-
lativus?*

5. Quæstionem, quod attinet, *an fides sit relativus terminus*, sane non diffiteor Theologos dicere fidem esse causam, ut est in prædicamento relationis, sed & hoc dextrè interpretandum. Concedunt

dunt eam esse ens absolutum, qualitatem nempe in homine, statuant fidei competere officium & actionem, ratione meriti Christi, quod apprehendit, asseverant ex Apostolo eam esse per charitatem efficacem. Neq; opinor, quisquam est, qui fidem faciat terminum purè relativum, & per se directè ac accuratè censendo esse in prædicamento relationis. Sed, cum fides possit considerari, aut, ut homini tanquam qualitas inest, aut, ut meritum Christi per eam sibi cor humanum applicat, propter hanc posteriorem considerationem, quæ respectum & relationem concernit, Theologi ad prædicamentum relationis referunt. Itaq; aliud est aliquid ad prædicamentum relationis certo modo referri & in eo considerari, aliud ei ut exemplum prorsus homogeneum subjici. Constat peccatum non esse in prædicamento relationis per se ac propriè, & tamen *Philippus Dial.* & alii eum secuti illud in eo considerant. Taceo, quod cum Theologi diversi in diversis Philosophorum scholis sint instituti, non omnes prædicamentum relationis Aristotelico sensu intelligant.

SECTIO III.

De quæstione: An justificatio, quæ ut effectus fidei adscribitur, possit à fide, relatè sumpta, ut instrumento causari.

Et hoc ex Philosophicis principiis putatur negandum esse, iis nempe, quæ in præcedente sect. fuerunt allata, & quidem hunc in modum: 1. *Fidei sub relativo conceptu non competit causalitas causa justificantis. E. justificatio à fide secundum esse proprium, quod habet in quantum effectus est, non dependet.* Antecedens patet, quia actionem, ut omne relatum, ita & fides negat. 2. *Quicquid reale non est, id, quatenus tale, justificationis causa non est. Fides relativè considerata, seu sub relativo conceptu formaliter non est reale quid.*

Resp.

Verum enimverò cum prioris argumenti fundamentum jam ante sit consideratum, nolo hîc actum agere. In posteriori minor negatur quod facile ex declaratione phraseos Theologicæ elucescit. Quid enim est fides relativè considerata? Fides, ut apprehendit meritum Christi, tanquam manus mendici oblatum munus. Siccinè

verò non sit reale quid? Imò est realissimum quid. Et ut supra edisserui, nunquam Theologi voluerunt purum respectum justificare, vel ejus ratione fidem.

2. De relatione quod disputatur, *an sit reale quid an ens rationis*, pertinet ad prædicamentum relationis & frustra Theologiæ opponitur. Aliàs sanè difficilis & multum agitata est illa controversia, sed quam hîc latè tractare operæ foret supervacaneæ.

SECTIO IV.

De quæstione, An exceptiones, à Theologis in quæstione de fide relatè justificante usurpatæ, ex Philosophicis principiis refutari possint?

Affirmativa sententia firma videtur propositis quibusdam Theologorum exceptionibus, & datis ad eas ex Philosophiâ responsionibus.

Exceptio

Theologica I.

Exceptio Theologi 1. Cum fidem relatè consideratam justificationis causam instrumentalem definio, nolo quenquam (sunt verba Theologi alicujus) terminis puerilem in modum nugari, vel etiam in rigore Metaphysico ἀνεπαρκῆς, exigendo non tam à naturâ requisitas, quàm voluntate excogitatas eorum conditiones: quippe, qui causam instrumentalem hîc ipso instrumento æquipollenter accipiam, ac perinde velim, seu hunc usurpes, seu illum, ut quemadmodum verum est; fides est instrumentum justificationis, sic verè adstruatur, & ejus causa instrumentalis.

Responsio.

Regeritur: *Quæ instrumentalis causa ratio est, eadem propè est, & instrumenti, & quemadmodum ad ejus rationem actio requiritur, sic ad hujus.*

Examen.

Resp. Utrum autor illius exceptionis, ratione actionis discrimen inter instrumentum & causam instrumentalem constituerit, equidem ignoro, neq; quis sit, mihi constat. Quales etiam conditiones intelligat, latet. Concedo autem omne instrumentum agere, & sic eandem rationem esse in hac parte instrumenti & causæ instrumentalis, addo tamen fidei actionem non esse denegandam, ut jam statim patebit.

Exceptio II.

Exceptio 2. Nec omninò otiosa est fides in justificationis actu, sed intuetur Christum, recepit ac sibi vendicat cum omni suo merito

rito ac passionis beneficiis. Unde se habet velut manus, quæ elemosynam porrectam apprehendit.

Regeritur: Quicquid tantum intuetur & recipit objectum suum, id in *Responso*. quantum tale, nihil agit, sed patitur. Fides, cum homo justificatur, tantum intuetur Christum, & recipit, E. in eo actu non agit, sed patitur. Major prob. quia recipere non est agere, sed pati ex Arist. 2. de anima, qui probaturus potentiam sensitivam esse merè passivam fundamento hoc nititur.

Resp. 1. Quod ad receptionem attinet, majoris probatio vera est *Examen*. de receptione purâ Physicâ, quali oculus recipit speciem ab objecto, & materia recipit formam. At quid Theologis est recipere? *An receptio fidei sit passio mera?* Est accipere, apprehendere fiducialiter, sibi applicare, efficaciter & firmiter tenere. Absit sinistra explicatio, tollantur æquivocationum & ambiguitatum retia. Nec tamen est acceptione illâ actio speciatim dicta, sed actus quidam recipiendi & amplectendi, qui à Theologis etiam per persuadere firmiter, & per acquiescere in merito Christi explicatur.

2. Quoad intuitionem, inverto potius argumentum præsupposito ex sententiâ Philosophorum, visionem etiam esse activæ potentiae: Quicquid intuetur objectum suum, simul agit, ut jam ostendam. Fides intuetur meritum Christi. E. Tueri etiam, quid Theologis sit, notum est, ex datâ receptionis interpretatione. Tollatur & hîc homonymia.

3. Igitur commodum allegatur exemplum potentiae sensitivæ, quod Theologus haud difficulter in succum & sanguinem suum convertet, quod ita confirmo. Ex sententiâ præstantiorum Philosophorum potentia sensitiva ex parte est passiva, ex parte activa. *Potentia sensitiva an sit activa, an passiva?* Passiva est, tum quatenus speciem sensilem, tum quatenus actum à se elicitum recipit. Activa verò, quatenus specie ab objecto receptâ *passiva?* elicit sensationem. Applico hoc ad fidem. Erit hæc passiva, quatenus recipit Christum cum suis beneficiis, activa, quatenus elicit cor fidele apprehensionem, videlicet actum visionis spiritualis, applicationis fiducialis, vel quocunq; modo hic appelletur. Hinc etiam constare potest, quid de minore propositione judicandum.

Atq; ita & hîc ostensum, non repugnare principia Philosophica Theologiæ, ut non timendum sit, uti quidem putabatur, ne vel germina ex Philosophi horto nascentia segetem Theologi suffocent,

vel Pontificiis nihil solidi responderi possit, nisi aut Philosophiæ deferantur principia, aut iis stantibus, Theologi, si nihil amplius, saltem usitatus immutetur loquendi modus. Neutrum inquam ego, ut fiat, opus est. Nam, ut hoc coronidis loco addam, quis prohibeat austerus censor, ne Theologus terminum aut locutionem laxiori sensu usurpet in suo foro, quam Philosophus in suo adstrictiori intellectu & secundum rigorem adhibet. Quæ licentia in vocabulorum usu artificibus, facultatibus, & disciplinis aliis est concessa, Theologiæ ac Theologis non erat invidenda.

DISCURSUS TERTIUS,

DISCUR. In quo ostenditur, nullam pugnam esse Theologi
S U S Terti- & Philosophi, circa quæstionem:
us de certitu-
dine salutis.

An aliquis de suâ salute certus esse possit?

SECTIO I.

Continens quæsti explicationem & statum
controversiæ.

De certitudine gratiæ divinæ duæ, quæ distinguendæ sunt, Orthodoxis cum Pontificiis intercedunt controversiæ; una, de certitudine remissionis peccatorum & statu gratiæ in præsentī, altera de certitudine salutis & vitæ æternæ in futuro. Illâ dimissâ de hac instituendus est discursus.

Quomodo
homo certus
esse possit de
suâ salute ex
mente Ortho-
doxorum.

Igitur *nostrates* affirmant hominem pium posse & debere in animo suo de futurâ salute esse certissimum, haberi ex scripturis certitudinem fidei & salutis, perseverantiæ etiam ad finem usque, quemvis verè pium certò scire posse, se salvum fore. Ubi tamen apprimè notandum 1. non esse mentem; quasi verè pii nequeant excidere, gratia Dei, & perire, quæ sententia est *Calvinianorum*. 2. nec absolutam statui certitudinem, quasi impossibile prorsus sit, fideles qui nunc sunt, perire posse, quicquid etiam faciant. 3. sed eam certitudinem, quæ nititur promissionibus, & bonitate promittentis Dei. 4. mediâ viâ incedi inter absolutam *Calvinianorum* electionem,

nem, quæ ad securitatem deducit, & periculofam Pontificiorum dubitationem, quæ fidei *ἡ ἀνέγκλητος* destruit. 5. ita certitudinem poni, ut mixtura requiratur certæ spei de perseverantiâ, & ferri timoris de carnis nostræ infirmitatibus, adeoq; certitudini de salute supponi certitudinem de perseverantiâ à Deo precibus impetrandâ.

Pontificii v. statuunt, neminem certum esse posse de suâ salute, ut *Sententia Pontificiorum* immotè hoc sibi persuadere vel possit vel debeat se fore saluum, nisi specialiter peculiari revelatione à Deo informatus, neminem etiam certum esse posse de suâ perseverantiâ.

Apparet ex collatione partium & conceditur 1. statum controversiæ esse tum de scientiâ seu notitiâ, tum de fide seu *ἡ* credere, quod illam includit. 2. non quæri solum de subiecto communi, an omnis finaliter credens salvetur, sed etiam & quidem principaliter & potissimum de singulari, & individuo, an ego certus sim de meâ salute. 3. non controversi hypothesei adjunctâ, an ego, si perseverem finaliter, saluum me fore certus sim, sed absolutè, an ego certus sim me perseveraturum, & saluum fore.

SECTIO II.

De quæstione: An secundum principia Philosophica salus hominis in individuo absolutè certa, quoad nos, esse nequeat?

Ita asserendum putatur subiectâ explicatione terminorum, certitudo, futuritio, & contingentia. Hic extra dubium est, certitudinem aliam esse *rei*, quæ necessaria est, dum actu est extra causas; aliam *intellectus*, qui determinatus est per intellectionem ad verum, ut verum, quæ determinatio oritur *vel* ex motivo & ratione formali, ut: Petrus ridet, quia video eum ridere, *vel* ex principio activo, quod errare nequit. Certitudo etiam *voluntatis* assentientis nihil habet incertitudinis. *Futurum* etiam quid sit, nempe quod in instanti præsentis non est, existet autem in sequenti, manifestum est. Accipitur etiam significatio *contingentis*, quod sit id, quod entitatem habet mutabilem, adeoq; potest esse & non esse, fieri & non fieri, opponaturq; necessario. Atq; hisce præmissis ad conclusiones.

ARTICULUS PRIMUS,

De quaestione: An salus hominis pii sit certa certitudine rei?

Conclusio

I. Philosophi.

Conclusio I. negans ponitur: *Salus hominis in individuo, v. g. mea, tua, infallibilis non est, nec certa certitudine rei.* Ratio additur I. *Quia certitudo affectio est proprie non rei, sed actuum, intellectus, ut & infallibilitas.* 2. *res certa tum demum dici potest, cum actu est extra suas causas (melius omitteretur $\tau\omicron$ suas, propter ens, quod non habet causas, & tamen certum est, vel certe est, ut Deus ter optimus) adeoque vi illius existentiae necessarium.* *Salus autem hominis in individuo actu non est, sed in potestate suarum causarum, ex sua natura & in se ad existendum & non existendum indifferens.*

Resp.

Salus hominis pii quomodo certa & incerta.

1. Salus hominis pii in individuo & certa est, & non certa. Non certa (ut ὅτι ἐστιν ἀπὸ τοῦ ἀγὰρ) est absolutè, quasi planè impossibile sit hominem, qui jam credit, perire. Talis absoluta necessitas ab Ecclesiae nostrae Doctoribus non statuitur. Certa tamen est ex positione causarum, quia Deus in promissionibus verax, quos justificavit, certò vult glorificare, & post labores hujus vitae in requiem alterius deducere, insuper & donum perseverantiae petentibus concedere. In ratione primâ homonymia occurrit. Sumitur enim certitudo quandoq; de re, quandoq; de intellectu.

2. In ratione secundâ itidem æquivocatio occurrit. Nam quatenus certitudo significat necessitatem rei existentis, quatenus existit, absit, ut Theologus dicat, salutem pii in hac vitâ degentis certam esse. Verum cum certitudo saluti attribuitur, significat eam certò futuram esse, quæ significatio usu communi comprobatur.

ARTICULUS SECUNDUS,

De quaestione: An salus hominis pii absolutè certa certitudine actuum intellectus esse nequeat?

Conclusio

Philos. II.

Ita habet Conclusio Philosophi II. *Salus hominis in individuo, V. g. mea, tua, non est absolutè certa, nec infallibilis certitudine actuum intellectus quoad nos.*

Ratio

Ratio est: *Quod est futurum contingens, ejus nulla est certitudo & infallibilitas in actibus intellectivis quoad nos; Salus hominis in individuo, v. g. mea, tua, est futurum contingens, & enunciatio inde facta, Ego salvabor, Tu salvaberis, est de futuro contingente. E. Major prob. 1. quia futurorum contingentium non est determinata veritas. 2. (ex mente eorum, qui dicunt futurorum contingentium singularium determinatè veras vel falsas esse, licet non quoad nos, tamen loquendo de ipsis in se) quia futurum contingens est indeterminatum quoad nos. 3. quia ex se formaliter (secundum alios) & intrinsecè non est determinatum ad unam contradictionis partem.*

Minor itidem prob. *Salus hominis pii 1. est futura, quia denotat rem existentem in instanti sequente, connotando carentiam ejus in presente. 2. contingens tum in ordine ad esse, quia quantum in se est, potest non esse, & potest esse, tum in ordine ad fieri, quia est à causa, quæ potest causare & non causare, & quidem à causâ secundâ proximâ, quia v. g. penes Petrum est, cum credit, ut non credat, & credens suâ vi potest non credere, atq; ita libera est causa tum libertate contradictionis, tum contrarietatis.*

Resp.

Difficilis hic nodus est, talis tamen, qui dextrâ tum Theologici *Examen*, dogmatis, tum principii Philosophici interpretatione solvi poterit. Et initio quidem ex parte termini *contingentis* supponendum, posse *Quod suâ naturâ contingens est, potest certo modo dici necessarium.* aliquid esse de se, & suâ naturâ contingens, quod tamen ex positione causæ est necessarium, ut pluvie in se contingens est, tamen positæ pluviæ causis in actu necessarium est. *Desinde* supponendum & hoc, necessarium aliquid, certum dici dupliciter, vel quod absolute necesse est esse vel fieri: vel quod infallibiliter est vel futurum est certis tamen requisitis inclusis. *Tertiò* supponendum certitudinem aliam esse de re simpliciter, quod futura sit infallibiliter, aliam secundum quid, certo respectu, & cum determinatione ad certas causas, quæ abesse possunt, ponuntur autem adesse, vel affare, v. g. Certus sum simpliciter, cras (naturæ cursu) solem oriturum, fore resurrectionem mortuorum, futurum esse hominum judicium in die extremô. Subditus autem bonus sub boni magistratus tutelâ certus est, certoq; statuere potest, se mansurum in magistratus gratiâ & præmia reportaturum, sed non simpliciter, verum secundum quid, quatenus nimirum ipse sperat se permanens in obædientiâ.

de perseverantiâ etiam certus est secundum quid, nisi sponte velit magistratui resistere, & inobædiens fieri.

*An idem
scilicet, certum
esse de re fu-
tura, & in-
fallibiliter
nosse rem esse
futuram.*

Quarto & hoc supponendum, diversa esse, certum esse de re futura, & infallibiliter nosse ac scire rem esse futuram, quod ita explico. Infallibiliter nosse negat contingentiam, seu negat rem posse non fieri, ut infallibiliter scio iudicium extremum esse futurum, quia prorsus nequeo falli in hac scientiâ, cum jam nequeat fieri, ut iudicium non sequatur. Certum esse potest etiam stare cum contingentia, si certitudo non est simplex, sed limitata. Itaque quicumque infallibiliter scit rem esse futuram, certus etiam est, sed non omnis, qui certus est rem esse futuram, scit infallibiliter.

*An contin-
gentis futuri
detur certi-
tudo?*

Jam ad syllogismum. Resp. 1. ad majorem: Quod est futurum contingens simpliciter & nullo modo necessarium, ejus non est quoad nos certitudo. Si autem sit aliquo respectu necessarium propter inclusum fundamentum, potest aliqua ejus esse certitudo. Item: Futuri contingentis nulla est in intellectu nostro certitudo, scilicet absoluta & simplex, potest tamen esse limitata. Et secundum has limitationes firma est major, ejusque fundamenta conceduntur.

*An salus ho-
minis pii sit
contingens.*

2. Ad minorem: Sensu Philosophico, & in rigore omnino concedendum est, salutem hominis pii esse contingentem ob liberam causam, hominem, qui in futuro credere potest & non credere, perseverare & non perseverare, potestque hominis salus de se & absolute sequi & non sequi. Verum competit, hoc non obstante, salutis piorum aliqua necessitas, saltem secundum quid ex positione necessitatis perseverantiæ, quæ ipsa non est absoluta & opposita contingentia simpliciter, sed itidem secundum quid & limitata ad certas causas.

*Quomodo
homo certus
sit vel non de
sua salute.*

3. Ex quibus explicari potest, in quantum homo pius certus esse possit de suâ salute, & in quantum conclusio concedenda, eundem non esse certum de eadem. Certus est homo pius de salute suâ, propterea, quia certus est de suâ perseverantiâ. De hac certus est, quia certus est de causis perseverantiæ 1. ex parte Dei promittentis, veracis, ac fidelis, qui bonum opus, quod cepit, in non repugnantibus vult perficere. 2. ex parte hominis precantis, cujus preces de constantia infide apud Deum vi promissionum non sunt irritæ, & cujus bonum propositum promovere ille, adjuvare, & confirmare promisit. Hæc certus.

certitudo non est infallibilis scientia, sed filialis fiducia. Unde rectè sano sensu dici potest hominem non esse certum de suâ salute, seu, ut magis Philosophicè proponitur, salutis nullam esse certitudinem, & infallibilitatem in actibus intellectus quoad nos, hoc est, hominem non posse absolutè dicere, *ego salvabor, necesse est me salvari*, quia potest fieri, ut in futuro à fide finaliter homo deficiat, quæ incertitudo infirmitatem carnis respicit, nec fiduciæ certitudinem, evertit.

4. Quod si lingua securior duriusculè loquatur, ut quoad verba immotæ scientiæ certitudo infallibilis prorsus inferatur, commodâ potius explicatione juvandus autor, quàm ex illius locutione pro pugnâ Theologiæ ac Philosophiæ argumentandum: Utq; non omne Philosophi alicujus pronunciatum est Philosophiæ, vel etiam chori Philosophici; ita non omne hujus vel illius Theologi effatum Theologorum ordini & Ecclesiæ imputari vel potest, vel debet.

5. Inquis, hoc modo & hac declaratione consensus fit Orthodoxorum & Pontificiorum, qui non negant, nisi homo deficiat, & si finaliter perseveret, salvatum iri. Respondeo, manet differentia & dissidium evidens. Pontificii dubitare jubent de gratiâ Dei, de perseverantiæ dono &c. Quanquam enim verbis negat Bellarminus dubitationem, tamen per hypotheses ejus partim, partim etiam explicationibus aliorum Pontificiorum omninò dubitationem statui alibi ostenditur. Fundamentis hisce certitudinis de salute labefactatis ipsa fiduciæ etiam certitudo tollitur, quæ ab Orthodoxis ex scripturâ firmiter demonstratur. Ex sententiâ Pontificiâ pio homini dicendum: *Fortè sum sub gratiâ Dei, fortè remissa mihi sunt peccata, fortè permanebo in pietate finaliter, Ergo fieri poterit, ut fortè salver.* Ex sententiâ Orthodoxorum: *Certè scio & credo me esse sub gratiâ Dei, certus sum remissa mihi peccata, cumq; Deus sit paratissimus me ad finem usq; conservare, ego v. pius precibus constantiam petam, utq; in bono proposito me confirmet, devotè orem, minime vel de perseverantiâ, vel de salute dubito, quin potius certò confido spe indubiâ, Deum me, licet infirmitatibus carnis adhuc sim expositus, per veram fidem morientem in aeternam vitam introducturum.*

Qua sit differentia sententia Orthodoxæ & Pontificiæ de certitudine salutis?

6. Hanc & non aliam Theologorum nostrorum mentem esse, ex celeberrimis Doctoribus constat. Adscribam Chemnitii incomparabilis Theologi de hac materiâ locum omnium aliorum loco ex Concil. Trident. exam. part. 1. p. 863. form. octav. Quarto obijciunt (Pontificii) etiam sententias de perseverantia. Ut maximè de præsentis gratiâ certi sint credentes, neminem tamen certum esse, an sit perseveraturus in finem. Et quia illi soli salvi fiunt, qui usq; in finem perseverant: non igitur posse certam fiduciam esse de salute credentium. Respondeo: Multos non perseverare, sed gratiâ excidere, & scriptura & experientia docet. Sed hoc fit non inde & ideò, quasi Deus nolit credentes, quos semel in gratiam recepit, ad finem usq; conservare: sed ideò fit, quia multi securitate, diffidentiâ, & operibus carnis, spiritum sanctum effundunt, & fidem excutiunt. Non igitur docendi sunt homines, quomodocunq; se gerant, non posse ipsos excidere gratiâ Dei. Scriptum est enim Romanorum undecimo, si permanserit in bonitate Dei. Hebræorum tertio, Modo fiduciam retineant usq; ad finem. Sed movendi sunt, ut actiones carnis spiritu mortificent, & fide firmiter inharcant Christo: Illiq; per usum verbi & sacramentorum magis magisq; uniantur, & petant à Deo donum perseverantiæ: luctenturq; ne carnis petulantia donum perseverantiæ excutiat. Et HOC MODO non debent dubitare de perseverantiâ, (consequenter de salute suâ.) In quibus verbis docetur. 1. per petulantiam carnis pios etiam homines excidere divinâ gratiâ posse. Non igitur simplex & absoluta certitudo adstruitur de perseverantiâ ac salute. 2. Respectu & modo certo non debere dubitare pios, nempe implicando mortificationem carnis, usum sacramentorum, & preces pro dono perseverantiæ. Non igitur absolutè asseritur hominis pii scientia de futurâ salute, sed firma fiducia.

ARTICULUS TERTIUS,

Objectiones Continens obiectorum, quæ adversus Philosophi rationes formantur, & solvuntur, considerationem.

contra Philo-
soph. asser-
tionem.

Obj. 1.

Formantur duæ objectiones contra Philosophum pro assertionem Theologorum, & refutantur, cum cautelæ additamento.

Obiectio prima. Certitudo est nihil aliud, quàm assensus determinatus, sine formidine, & certus ille est, qui sine hæsitacione assentitur obiecto; unusquisq; autem piorum, se salvatum iri indu-

bicare

bitatō persuasum habet, & objecto huic absq; formidine assenti-
tur, de suā ergo salute unusquisq; piorum certus est.

Regeritur, certitudinem illam non esse certitudinem simpliciter, & si **Incorpore**
quispiam piorum certē credat se iri salvatum, eum non esse simpliciter certum,
Quod enim non hæsitat, non esse ex certitudine, sed ex temeritate, quæ ani-
mm precipitem agit. 2. Illustrantur hoc exemplo hæretici, qui, quod sine
formidine erroribus assentitur, non statim simpliciter certus est.

Resp.

1. Nihil hoc contra Theologum, qui non dicit pios simplici- **Responso,**
ter certos esse de suā salute, sed fiducialiter. 2. Absit tamen ex te-
meritate pium non hæsitare, & sine formidine (nempe servili, non
filiali, quia cum tremore salutem operatur) credere se salvum fo-
re, quin potius ex fiducia & spe firmis fundamentis nixā confidit &
sine hæsitatione sperat. 3. Unde exemplum hæretici non congruit,
quippe qui errore implicitus falsis fundamentis seipsum decipit.
Vana persuasio est, quā hæreticus se salvum fore credit, quia fun-
damentis destituitur: firma fiducia est, quā fidelis se salvum fore
confidit, quia immotis principiis nititur.

Objectio secunda: Ex scripturā, quæ est certum principium, **Obj. 2.**
actus certus nascitur (quia nihil aliud est, quā principii certi ex-
ercitium) suam ut quisq; salutem certō cognoscat.

Regeritur: Non Te salvatum iri, ait scriptura, sed credentem, at an tu
credas, ipse nosti, non scriptura. Syllogismi huius: Qui credit, salvabitur.
Ego credo. E. ego salvabor, major quidem scripturæ est, sed non minor,
quæ hominis. Illa autem, credatne homo, nec ne, penitissimè ignorat.

Resp.

1. Quæstio hîc instituitur: *An ex scripturā quisq; suam salutem cer-* **An ex scri-**
tō cognoscat? Distinctione illa est decidenda. Potest aliquis cogno- **pturā quis**
scere se salvum fore ex scripturā, vel quod explicitè doceat, cum **certō salutem**
salvandum esse, vel quod implicitè & consequenter instruat homi- **suam possit**
nem in individuo, quod salvus sit futurus. Non quidem extat in **cognoscere?**
scripturā: *Ego salvabor.* Ex scripturā tamen fiduciam colligo, quā
certē credo me salvatum iri, & sic ex eā salutem meam cognosco,
& quidem ratione quadruplici. 1. vi mandatorum, dum jubeor in
scripturā fiduciam habere, de salute per fidem consequenda. 2. vi
exemplorum, quia pii in scripturā certam de salute fiduciam haben-

tes nobis proponuntur. 3. vi promissorum, siquidem DEUS suam gratiam in æternum petentibus promittit. 4. vi confirmationum, quibus Apostoli auditores suos alloquuntur.

De 1. est Hebr. 4. 16. Hebr. 10. 23. 1. Petr. 1. 13. De 2. illustris est locus Rom. 8. vers. ultimus. De 3. Osee. 2. 19. De 4. Philipp. 1. 6. &c.

2. Fit confusio duarum quæstionum. In objectione non quaritur, *an sacra scriptura dicat hominem pium in individuo credere*. Rectè id negatur, quoniam ex cordis affectu hoc in totum pendet, dum nempe homo se examinat, & examine facto intelligit, se ad normam verbi divini fiduciam veram habere, adeoq; scit & sentit se credere attestante simul & confirmante spiritu sancto. Sed quaritur, *an dicat pium in individuo salvum fore, & an hac ratione homo ex scripturâ salutem suam possit certò cognoscere*. Hoc ob allata fundamenta negandum non est. Proinde frustra regeritur *minorem* syllogismi propositi non esse scripturæ, satis est, quod conclusio dictâ ratione in illâ contineatur.

Cautela, quæ subjungitur, hæc est, Philosophum de futuro absoluto, non conditionato locutum, & differuisse, an quis mortaliū absq; animi mutatione sic vel loqui vel sentire persuadendus sit; *Ego salvabor*, quod solum Lutheranis affirmantibus inficias eant Pontificii, non verò negent hoc: *si credidero, salvabor*.

*An pius cer-
tò dicere pos-
sit: Ego sal-
vabor.*

Resp. Jam supra explicatum est, quomodo intelligenda sit Theologorum sententia, ut & quomodo à Lutheranis Pontificii distent. Verum est ab utraq; parte consensum esse in hoc, pium posse dicere: *si credidero, salvabor*, id quod omnis homo de se enunciare poterit, quemadmodum salvator inquit: *Qui crediderit, salvus erit*. De hac autem absolutâ enunciatione laboratur: *Ego salvabor*, quam negant Pontificii certò à piis enunciari posse, sed nec Orthodoxi absolutâ necessitate intelligunt, quasi impossibile sit pium deficere & perire, contra quod duntaxat principia Philosophica superius pugnabant: sed suis causis ordinatâ hoc sensu: *Certò confido, quod DEUS secundum promissionem suam constantiam mihi sit donaturus, ut per fidem, quam per ejus gratiam conservare constitui, salvus sim*.

ARTICULUS QUARTUS,

Cas. continens quæstionem: An pius certus sit de suâ salute non quidem certitudine absolutâ & apodicticâ, tamen hypotheticâ & fidei?

Affertur hæc distinctio ex Theologis, & aliquot rationibus impugnatur. Advertendum autem est in eâ (quæ ex superiori declaratione declaranda) hypotheticam certitudinem non dici eam, quâ nudum connexum formatur: *Si finaliter credidero, salvabor*, nec enim hæc enunciatio ex fiducia oriretur credentis, cum quilibet homo de se illam formare possit; sed eam, quâ involvitur seu includitur ordo causarum ad salutem requisitarum: *Ego per gratiam Dei confido, me constanter in fide permanjurum, & propterea salvum fore*. Hypothesis igitur opponitur absolutæ infallibilitati, non v. consequentiam conditionalis enunciationis exprimit. Hoc observato facilius erit de rationibus in oppositum productis judicare.

Qua sit hypothetica certitudo de salute?

Ratio 1. *Hac distinctione non est amplius controversia, quia Pontificii fatentur non de conditionatâ certitudine sermonem esse, sed de absolutâ.* Resp. *contra distinctionem Theologicam.*
Æquivocatio est in voce, *conditionatâ*, quæ si accipiatur de enunciatione hypothetica, quæ nihil absolute ponit, *si credo, salvabor*, verum est, quod dicitur: Verum ita in allatâ distinctione non accipitur. Sin accipiatur de modo, quo salutis certitudo limitatur, controversia certè est non de absolutâ illa certitudine, *Ego salvabor* (ita, ut nullâ ratione aliter fieri possit) sed de hypotheticâ & fidei, *Ego salvabor* (ita, ut sperem indubiè, me D E U M conservaturum per fidem precibus firmatam ad finem usq; & in vitam æternam introducturum) ubi causæ salutis includuntur.

Rationes contra distinctionem Theologicam.
I. *Responsio.*
Certitudo de salute conditionalis dupliciter potest intelligi.

Ratio 2. *Nulla est certitudo, quâ nitor dicendo: Si ego credo, salvabor.* *2.*
Etsi enim vera est enunciatio, me tamen de consequente certum non reddit, de antecedente hesitantem. Siquidem colligenti, qui credit, salvabitur. Ego credo. Itaq; ego salvabor, minor nunquam non suspecta est, cum non detur principium ejus probandæ, vel motivum, quidni suspecta ergo sit conclusio?
Resp. Committitur petitio principii, asserendo non dari principium, quo fides hominis probetur. Scit sanè homo se credere, sentitq; fiduciam in corde erga Deum & in meritum Christi. Non ergo incertus est homo de suâ fide, nisi in tentationum paroxysmo & lipothymia. *Scio, cui credidi*, inquit Apostolus 1. Timoth. 12. Aliàs

Responsio.
An fidelis de sua fide sit incertus?

colli-

colligerem pari modo homini suspectum esse debere, num intelligat, num velit, num nolit &c. Atqui homo intelligit se intelligere. Deinde distinctio illa non hoc vult nudè: Si credo, salvabor, sed hoc, Ego, quia ad finem perseveranter an crediturum confido, salvatum me iri certus sum.

3.

Ratio 3. Hoc modo de omnium aliorum salute equè certus esse possum, ac de meâ, ut, si Turcæ credunt, salvabuntur, quod tamen negant Theologi.

Responsio.

Electio proximi quomodo sciri possit?

Resp. Absit iterum æquivocatio, & nulla erit in connexo consequentia ex dictis. Quomodo porrò aliorum electio sciri vel non sciri possit, explicant Theologi per distinctionem, non per simplicem negationem, nempe sciri posse à posteriori, hypotheticè & charitatis iudicio, non sciri absolutè & infallibiliter.

4.

Responsio.

Ratio 4. Esto, de certitudine conditionatâ litem esse: Tamen futura contingentia nobis sunt incerta. Resp. Totâ hac de re jam supra tractatum est. Nolo igitur actum agere.

5.

Ratio 5. Etiam de certitudine conditionatâ si sermo sit, & homo certus sit tum de majore. Si credo, salvabor, tum de minore, Atqui credo, nondum tamen certus est de conclusione, Ego salvabor. Nam major est de conditionato futuro. Hujusmodi autem propositiones non sunt illativæ, quia licet in eis causa sit necessaria ad effectum, effectus tamen non sequitur ex illâ necessario, sed contingenter, illatio autem denotat necessariam connexionem effectus cum causa. Et ut effectus liber absolutè futurus, quando enunciatur per propositionem absolutam, non enunciatur in sensu illativo, licet ponatur in eâ causa talis effectus, ita nec quando enunciatur futurum liberè sub conditione. Proinde in hoc discursu: Si ego credo, salvabor. At credo. E. pessima est consequentia, & optimus Theologi syllogismus in Logicâ est vitiosus. Consequentia enim est nota illationis, illatio supponit connexionem necessariam consequentis cum antecedente, sed ego sum causa libera, & sic credo, ut possim non credere. Sensus illativus tantum reperitur inter effectus à suâ causâ necessario orientes.

Responsio.

An hic syllogismus: Si ego credo, salvabor. Atqui credo. E. salvabor, sit Logicâ vitiosus?

Respondeo i. Quæritur, An hic syllogismus: Si credo (sc. finaliter) salvabor &c. sit vitiosus in Logicâ. Nego. Aut enim vitiosus erit in formâ, aut in materiâ. Non illud, quia formaliter ex affirmatione antecedentis ad affirmationem consequentis rectè proceditur, valetq; processus in omni materiâ, quod signum est bonitatis formæ. Non hoc, quia posita est certitudo & majoris & minoris. Quid ergo

Logi-

Logicus desideret? Et sanè major probatur ex absolutâ enunciatione: *Qui credit, salvabitur*, quam si in locum conditionalis substituas, legitimus erit syllogismus absolutus seu categoricus, formaliter & materialiter.

2. Quæritur, *an enunciationes, quæ sunt de futuro conditionato, habeant veram illationem?* Affirmo, quoniam fundantur in verâ enunciatione absolutâ. Ex vero autem non nisi verum, ut vera est, *Qui-
eunq; finaliter credit, salvatur. E. & hæc: Si finaliter credo, salvor, per-
inde, uti sequitur: Omnis virtuosus est laudandus. E. si ego sum virtuosus,
sum laudandus.* Non quidem, quod ex Logicis constat, sunt illativæ
conclusionis absolutæ de se, ut non sequitur: *Si est virtuosus, est lau-
dandus. Ergo est laudandus.* Nam conditionales nihil ponunt absolu-
tè, tamen inferunt, posito antecedente, consequens.

3. Quæritur, *an effectus liber absolute futurus, quando enunciatur per propositionem absolutam, in quâ ponitur causa talis effectus, enuncietur liber absolute sensu illativo?* Respondeo, illatio aut respicit connexionem causæ & effectus contingens futuri, aut collectionem de individuo ex generali absoluto enunciato. Priori modo quæstionem affirmo, ut: *Qui erit virtuosus, laudabitur.* Illatio hîc est, positâ virtute in futuro, certò laus ponetur. Ita positâ fide certò salus sequitur per enunciationem absolutam: *Qui crediderit, salvus erit. Posteriori nego. Non sequitur: Qui credit, salvatur. Ergo hic homo salvatur.*

4. Quæritur, *an sensus illativus solum reperiatur inter effectus à sua causa necessario orientes.* Distinguo dupliciter: 1. inter necessitatem consequentis & consequentiæ. Illatio non tantum est in enunciationibus constantibus effecto necessario necessitate consequentis, sed etiam consequentiæ, quæ ex contingenti causâ necessario sequitur effectus, qui suâ naturâ erat contingens, ut posito, *hominem credere, sequitur necessitate consequentiæ, eundem salvari, quorum utrunq; & antecedens & consequens suâ naturâ contingens est.* 2. inter causam rei, & causam consequentiæ. Illatio non tantum est ex causâ rei ad effectum, siquidem ex Topicis constat, ex multis aliis locis firmas consequentias dari, præter locum à causa & effectu, ut *posito effectu ponitur causa, signo posito signatum ponitur.* Generaliter tamen omne antecedens in conditionali enunciatione dicitur causa consequentis, quia efficit, ut hoc ponatur.

An pessima sit consequentia in hoc syllogismo: Si credo, salvabor. At credo. E. salvabor. 5. Quæritur denique, an pessima sit consequentia in hoc syllogismo: *Si credo, salvabor. At credo. E. salvabor.* Ratio dubitandi est, quia illatio supponit connexionem necessariam consequentis cum antecedente, sed ego credens sum causa libera. A me ergo, ut sic, nullus effectus necessariò procedet, sed contingenter. At inquam, ad quam propositionem hîc respondetur? An ad *maiores*? At negari nequit firmissimam esse consequentiam à fidei finalis positione ad positionem salutis, licet in individuo utrunq; sit contingens. An ad *minorem*? At hæc supponitur vera. Nec obstat, quod homo credens sit causa libera. Ad hoc enim, ut conclusio sequatur, sufficit positio, quod ego credam finaliter. Non ergo videre possum, quomodo optimus ille Theologi syllogismus in Logicâ sit vitiosus, nisi fortè & hic sit vitiosus: *Qui credit, salvatur. Ego credo. E. salvor*, ut tamen & de *maiore* & de *minore* certus sim.

DISCURSUS QUARTUS,

DISCURSUS Quartus, de causa peccati per accidens.

In quo ostenditur, nullam pugnam esse Theologi ac Philosophi circa quæstionem:

An DEUS sit causa peccati per accidens?

SECTIO I.

Continens quæsitæ explicationem & statum controversiæ.

In doctrinâ de providentiâ inter *Orthodoxos* & *Calvinianos* quæritur de causa peccati, an Deus sit, in quâ quæstione distinctio locum habet inter causam per se & per accidens, ut duplex fiat controversia. 1. *an Deus sit causa peccati per se vel operando & excitando, vel suadendo, approbando &c.* 2. *an sit causa per accidens saltem.* De priori hîc non agitur, sed de posteriori.

Sententia *Orthodoxorum* de peccati causa per accidens. Hanc ergo quod attinet, contra *Calvinianos* negativam *orthodoxi* defendunt, nolentes admittere Deum ullo modo peccati causam esse. Verum hîc relictis *Calvinianis* primò nostratium ex parte Theologus Theologis opponitur, deinde Theologi Pontificiis, quoniam communiter Theologi negent Deum causam esse peccati per

per accidens, unus autem affirmet, nec Pontificii affirmativam respuant, licet aperto Marte de hoc negotio non pugnent.

Hic verò apprimè ex discursu proæmiali notandum, aliud esse controverti de *re*, aliud de *modo loquendi*, & aliud, aliquid *posse* dici, aliud *debere* dici, cum multa dici queant, quæ ut dicantur, non expedit, & aliud in foro *Philosophico* certo sensu affirmare, aliud in foro *Theologico* affirmatum idem publicè usurpare. Sententia communis est contra Calvinianos negandum esse Deum ullo modo debere dici causam peccati, & licet aliqui illorum distinctione adhibitâ saltem causam per accidens urgeant, tamen ne hanc ipsis concedendam esse. Alia autem longè ratio est, quando inter ipsos Orthodoxos vel Theologos vel Philosophos quæritur, utrum terminus ille Philosophicus, causa per accidens, aliquo modo invento, Deo ratione peccati applicari queat, ut ita Deus per accidens certo modo sit peccati causa. Unde colligitur non esse contradictorias enunciationes Theologi suo quodam modo Deum peccati causam per accidens dicentes, & Theologorum aliorum contra Calvinianos nullo modo (scilicet eorum, quos ipsi ponunt) causam esse statuentium. Sic etiam Philosophus Theologis non contradicet. Videndum tamen doctrinæ & exercitii causa, quibus de quæstione, *an Deus sit causa per accidens*, discurratur.

SECTIO II.

De quæstione: An & quomodo ex principiis Philosophicis Deus causa peccati constituatur?

ARTICULUS PRIMUS,

Notabilia quædam continens.

In hoc articulo rectissimè duo notabilia traduntur. 1. *Unum & eundem peccati actum plures sortiri respectus, & secundum eos, diversas appellationes.* Ad agens, cui imputatur reatus, vocatur *culpa*, ad dictamen rectæ rationis & naturam rationalem, *peccatum*: ad legem Dei prohibentem, *prævaricatio*. Triplex hic respectus ut includatur, peccaminosus actus definietur *defectus naturæ rationalis ei disconveniens in agente rationali legi Dei repugnans*. Notandum saltem hic, cum per

*Peccati dictio
versa nomi-
na secundum
diversas con-
siderationes,*

defectum actionis liberæ peccatum definitur, intelligi peccatum
solum actuale, cum simpliciter per defectum, includi peccatum
originale.

2. Traditur, causam per accidens latius patere, quam causam fortui-
tam & casualem. Omnino ita est, ut prorsus distinctæ sint quæstio-
nes: An Deus sit causa peccati fortuita & casualis, & an ullo modo per ac-
cidens sit causa peccati. Illa est ad certam causæ per accidens speciem
determinata, hæc indeterminata.

ARTICULUS SECUNDUS,

De quæstione: An Deus sit causa peccati casualis.

Conclusio Conclusiones sequuntur Philosophi, & quidem in hoc articulo
Philosophi I. prima:

Peccatum non est effectus DEI casualis vel fortuitus.

Ratio 1. quia effectus casualis raro evenit, & insuper præter causæ intentio-
nem. At peccatum non evenit præter intentionem Dei vel notitiam. Nihil eve-
nire namq; potest, præter intentionem Dei, cum nihil sese possit subducere
ejus præsentia. Conceditur tamen præter voluntatem DEI peccata fieri.

Ratio 2. Nec materiale in peccato est ratione Dei casuale, quia actionis,
quæ est materiale, causa operatrix Deus est, & eam præscit, insuper eam in-
tendit: nec formale ipse defectus, qui licet non intentus sit à Deo, cum nemo
intendens malum operetur, prævisus tamen est ab eo, & permissus.

Resp.

Examen, Quantum ad ipsam assertionem, nihil dubii ea habet. Verum,
quo ad rationes attinet, offerunt se aliquot quæstiones, quæ ex-
pendendæ.

An peccatum fiat præter Dei intentionem, 1. Quæritur, an peccatum fiat præter Dei intentionem? In ratione
primâ negatur, videtur autem affirmari in secundâ, dum peccati
formale negatur à Deo intentum, quæ erit contradictio, nisi forte
distinctione inter materiale & formale peccati vel aliâ aliquâ ratio-
ne tollatur. Quamquam vix illâ distinctione aufertur, siquidem in
conclusionem non est sermo de actione præcisè spectatâ, sed impli-
cando defectum, adeoq; de toto, ut ita loquar, complexo, & ra-
tio generalis est: nihil evenire potest præter intentionem Dei, cum
nihil sese subducere possit ejus præsentia. Hinc ita: Quod se nequit
præsentia Dei subducere; id fit cum Dei intentione. Atqui defectus & vitio-
sitas

fitas in peccato nequit se subducere præsentiæ divinæ. E. fit cum Dei intentione. E. intenta est à Deo, id, quod in alterâ ratione negatur.

Ad rem quod attinet, distinguendum ex *Bellovisio tract. 2. c. 266. & sequent.* inter intentionem intellectus, quæ est actus, per quem tenditur intelligendo ad objectum, & voluntatis, quæ est actus voluntatis ad objectum se applicantis. Peccatum ergo fit, non quidem, præter intentionem Dei ratione intellectus, cum ut omnia ita & actiones vitiosas novit, tamen ratione voluntatis, quæ peccatum, ut peccatum, minimè appetit.

2. Quæritur, *an præsentiæ rei ad agens rationale inferat ejusdem intentionem?* Resp. De se ac per se à præsentiâ rei ad ejus intentionem nulla est consequentia, quandoquidem multoties res præsens est homini, ut tamen eam actu intellectus non intendat. Dico homini. Nam, si res sit ipsi intellectui præsens, hoc fit per speciem intelligibilem & intentionaliter, adeoq; tum intellectus actu intendit. Interim in Deo specialis ratio invenitur, qui, eo ipso, quod omnia ei præsentiæ sunt, & essentiâ suâ nullibi exclusus ipse omnibus est intimus, omnia etiam intendit seu cognoscit.

3. Quæritur, *an aliquis intendens malum operetur?* Simpliciter negatur in ratione secundâ. Dubito, an salvâ veritate. Argumentor: *Nemo intendens malum operatur. Homo ergo peccator non operatur malum intendens.* Ulterius: *Quod fit sine intentione hominis agentis, nec semper sed rarò, est effectus hominis fortuitus & casualis*, quia supra dictum, ad fortuitum effectum requiruntur duo. 1. ut positâ etiam, causâ rarò eveniat. 2. præter intentionem, quanquam sufficere videatur secundum requisitum. *Atqui peccatum actuale crassum fit sine intentione hominis pii*, quia nemo intendens malum operatur, adeoq; nullum malum fit cum intentione agentis; & rarò etiam, quia licet pius peccata minutiora quotidie committat, à crassioribus tamen abstinet. E. homo pius committens crassius peccatum erit causa per accidens fortuita & casualis. At hoc non est, quoniam, voluntariè & sponte peccat, cognitione & assensu præsente. Conclusionem falsâ major falsa erit, aut minor. Non illa, positis namque requisitis ponitur id, cujus illa sunt. E. minor. E. & principium, ex quo est extracta.

Insuper experientia illud enunciatum generaliter conceptum destruit.

fruit. Certè & intellectu & voluntate latro latrocinium, fur ablationem rei alienæ intendit, atq; intendens illud committit. Negatà etiam intentione mali, negabuntur peccata ex *περὸς αἰετός*, verumque erit simpliciter illud ab Aristotele etiam in *Et hic. Nicomach.* reprehensum. *Nemo sponte malus.* Præterea falsò culpam in peccando in voluntatem hominis (contra fidei analogiam) transferri tanquam in veram causam, statuetur. Neq; hîc materiale solum intenditur, sed ipsum formale, malitia, non quidem in quantum est malum quid, sed in quantum bonum quoddam esse apparet. Deniq; infra *sect. ult. p. 80.* vitiositatem à Deo intendi negatur, ab homine, affirmatur. Proinde si in foro sapientiæ locum habere pronunciatum illud debeat, prius sensus ejus, si commodus afferri possit, explicandus fuerit.

ARTICULUS TERTIUS,

De quæstione: An peccatum à Deo fieri dici possit per accidens?

Conclusio Philosoph. II. Conclusio secunda affirmat ita: *Peccatum est effectus Dei accidentalis, vel fieri illud dici potest ab eo per accidens.* Ratio additur 1. A quo dependet homo & in fieri & in facto esse, ab eo etiam sunt ejus actiones male saltem remotè & per accidens, quia qui dat esse, dat etiam operationem, saltem remotè per accidens. Atqui à Deo & quia Deus & dat homini esse, sed & eundem conservat. 1. permittendo vivere. 2. influendo, ut essentia ejus duret. E. 2. Qui per se & immediatè concurrit in omni actione hominis concursu simpliciter necessario, ita ut una prorsus utriusq; sit actio, is etiam ejus, quod accidentaliter actioni, quæ per se fit, conjungitur, causa est, saltem improprie & per accidens. Deus ita se habet. E. Quæ adduntur tum pro explicatione, tum pro præmissarum confirmatione, veritati sunt consona, de actionibus neutris, concursu Dei cum actionibus humanis.

3. Quando cum effectu agentis per se, per accidens conjungitur aliud, tunc illius causa per accidens appellatur agens. Sed cum eo, quod facit Deus per se, sæpè conjungitur peccatum per accidens. E. sæpè Deus est causa peccati per accidens. Major ex definitione constat causæ per accidens, quæ diluitur ex parte efficientis. Minor patet 1. ex gratiæ subtractione. 2. pænæ dilatione. 3. peccatoris abiectione. 4. minoris peccati, ad præcavendum majus, permissione.

Resp.

Resp.

In hac acceptione, & hoc sensu si phrasis, *Deus est causa per accidens peccati*, accipiatur, Philosophus rectè concludit DEUM dici posse per accidens causam peccati, & peccatum effectum Dei esse per accidens. Neq; Theologi repugnabunt, quod fas est, colligere ex eo, quia ipsimet docent & palam fatentur, *legem Dei esse causam peccati per accidens*. Si hoc, ergo Deus legislator per accidens causa erit.

*Examen.
Quo sensu
Deus dici
possit causa
per accidens*

Inquis: *Cur ergo dicunt Theologi, nullo modo Deum esse causam peccati, ne quidem per accidens*. Respondeo 1. Illud NULO MODO opponitur variis efficiendi modis Calvinisticis, ut sensus sit, Deus nec ordinat ad peccatum, nec instigat & occultè movet, nec suadet, nec præcipit, nec adjuvat, nec appetit, eoq; delectatur, nec peccanti consentit &c. non autem illi explicationi Philosophicæ.

*Quo sensu
Theologi Or-
thodoxi ne-
gant Deum
ullo modo
esse peccati
causam?*

Resp. 2. Negant Orthodoxi etiam per accidens peccati causam esse, sed non contra Philosophica illa fundamenta, verum, si accuratè rem perpendas. 1. In disputatione contra Calvinianos, qui in phrasi etiam *esse causam per accidens*, culpam in Deum transferunt, itemq; ordinationem & occultam motionem implicant. Ab hac Deum per suam negationem volunt liberatum. Quod si quidam Calviniani solum eâ interpretatione, quæ ex adductis fundamentis oritur, improprie & remotè per accidens, dicant Deum esse peccati causam, rem ipsam non repudiat pacis satagens Theologus, quin, ut & ille & omnes in corde ita sentiant, seriis votis precatur. Potissima cura esse debet, ut in rebus consentiatur, de modis loquendi facilis deinde fiet coitio inter ingenia modesta.

2. Cum, ut in discursu proæmiali monitum, non omnes Theologi eadem Philosophica principia foveant, etiam hîc diversitas aliqua occurrit ob eam ipsam causam. Sunt, qui absolute etiam in Logicâ arenâ negant Deum esse causam per accidens efficientem, nempe secundum præcepta illorum autorum, qui efficientem dividunt in eam, quæ est per se, & per accidens, quasi hæc sit vera ac proprie dicta causa efficiens. At nihil hoc adversus Philosophicam conclusionem & ejus rationes. Proinde hîc semper dispiciendum, cum quibus, ex quibus principiis, quo statu controversiæ disputetur. Potest fieri, ut ego Te probè intelligam, in

prin-

principiis tecum conveniam, & in eadem thesi consentiam, alius, cum principia nostra ignoret, aut non agnoscat, nec in applicatione termini nobiscum faciat, si utrinq; mens declaretur, ne hilum quidem ille à nobis, in re ipsâ, in re ipsa, inquam, non in modo loquendi, dissideat.

Aliud jam est quærere, an contra usitatum hactenus loquendi modum phrasis illa, *Deus est causa peccati per accidens*, sit in scenam Theologicam introducenda, negativa repudianda. Quod qui suaserit, erunt prudentes, qui novitatem non necessariam, simpliciorum perturbationem, adversariorum gloriationem objicient.

SECTIO III.

De quaestione: Quomodo Deus, cum peccati causa per accidens sit, ipse tamen non peccet?

Et fructuosa & jucunda est dissertatio de quaestione, cum Deus ad omnes hominis actiones concurrat, ita ut hominis & Dei una sit actio, quomodo non simul influat in vitiositatem ipsam actionis malæ: De quâ tum Metaphysici, tum Theologi. Affinis illi quaestioni, est hæc, posito, quod Deus peccati causa sit per accidens, quomodo non æquè ac homo peccet. Ratio dubitandi est hæc: *Quorum uterq; tantum per accidens peccati est causa, illi pariter peccant, & unus tam delinquit, quàm alter, si delinquit, Deus & homo ita se habent.* E. Minor probatur de Deo ex ipsâ quaestione, in quâ supponitur ex superioribus ipsum peccati esse causam per accidens: de homine ita. *Homo est causa peccati, quod nemo negare potest. At non per se, quia peccato repugnat habere causam per se, quandoquidem, ut est peccatum est non ens. Efficiens autem per se & $\kappa\upsilon\epsilon\iota\omega\varsigma$ non efficit, nisi quod in se bonum est & ens, causaret alioquin effectum toto genere distinctum.*

Pro solutione hujus dubii 1. proponuntur notæ. 2. decisio quaestionis.

*Nota 1, cum
respons.*

*Nota 1. Theologo nihil hoc argumentum prodest, quia negat hypothese-
sin, Deum esse peccati causam per accidens. Resp. Neq; utitur ille hac
ratione.*

Nota 2.

Nota 2. Rigore Metaphysico homo non est causa per se peccati, quod defectum magis, quàm effectum dici oporteat, tamen cum in peccato sit tum actus, tum malitia ejus, illius ratione & Deus & ho-

& homo sunt causa per se, hujus verò respectu Deus non est causa nisi per accidens, quia eam non intendit; homo v. qui intendit, per se causa dici potest, si terminus latius extendatur, ut causa per se sit, à quâ per se intenditur in ordine ad intelligentem effectus.

Resp.

Quæritur, an peccatum habeat efficientem per se, hominem, ratione ipsius malitiæ. Rectè respondetur, malum, ut malum, esse defectum Metaphysicè, non effectum, cum nullam habeat essentiam, consequenter etiam nō esse ab efficiente, sed quæ deficiendo agat, & agendo deficiat. Theologicè tamen peccatum considerando sine Philosophiæ dispendio, convenire ipsi tum causam per se, tum per accidens. *Per se* vel *Physica* est, vel *moralis Physica*. est voluntas hominis libera, quoniam per se in ordinationem intendit, & malum, sub ratione boni licet, eligit.

Responsio.

An pecca-

tum ratione

malitiæ ha-

beat causam

per se.

Moralis est Diabolus & ejus sodalitium, quod suggerendo, incitando, suadendo, facit, ut peccet homo, quæ laxior est causæ per se significatio. Aliàs quatenus homo deficit peccatum committendo, non est speciatim & propriè efficiens, quia non influit in esse, seu causat entitatem.

Nota 3. Si maximè Deus & homo simul dicantur causa per accidens, tamen diversis id sit conceptibus, & concipitur homo per accidens tantum causare, obstante ratione effectus, non causæ, quia peccatum formaliter factibile non est, Deus autem obstante suâ naturâ, cui repugnat omninò peccare.

Resp.

Quæritur, an Deus & homo eodem modo an diversis dicantur causæ peccati per accidens (supponitur enim, Deum dici causam per accidens) Doctissimè per hanc notam negativa adstruitur, & optimè diversitas ostenditur. Proinde, ut res magis magisq; declaretur ad syllogismum propositum. 1. ad majorem respondetur limitando: Quorum uterq; peccati causa est solùm per accidens, scilicet E O D E M M O D O, illorum, si unus delinquit, & alter. Etenim diversus causandi modus specialis diversas etiam parit denominationes. Objectum etiam est causa per accidens peccati, & lex divina, nec tamen vel illud, vel hæc peccator dicitur, ut homo, qui itidem causa per accidens.

An eodem

modo, quo

homo dicitur

causa peccati

per accidens,

& Deus vo-

cari possit?

2. Ad minorem. Diversis modis homo & Deus causæ per accidens

K

sunt

Quatuor
differentia
Dei & homi-
nis ratione
peccati.

sunt peccati. Nam 1. ille est ita per accidens, ut etiam sano Intellectu sit causa ejus per se, hic non item. Unde *minor* negatur propter particulam *S O L U M* exclusivam. 2. Ille intendit peccatum, *D E U S* non intendit. 3. Ille per accidens causa est, quia peccando deficit, adeoque propter peccati imperfectionem, hic per accidens causa est, quia per se bonum agenti peccatum accidit, adeoque ob naturæ perfectionem. 4. Ille concurrit ad peccatum, seu actionem malam determinatè ad malitiam, & sic peccaminosè, hic indèterminatè ad malitiam, influit solum in actum. Unde ille autor est actionis malæ, quâ malæ, hic actionis malæ, quâ actio. Addi potest & hoc, quod 5. *D E U S* ex sententia Philosophi sanâ explicatione ita dici possit per accidens causa peccati, ut à Theologis rectè explicatione sanâ causa esse negetur, homo autem & in foro Philosophico & in choro Theologico causa peccati partim per se partim per accidens consentientibus votis statuatur.

Decisionem quod attinet, illa ex dictis pendet, estque hæc, quod licet & *D E U S* & homo ad idem peccatum concurrant, & una utriusq; sit actio, solus tamen homo peccat, non *D E U S*, quoniam diversimodè concurrant, ille solum in actionem, ut est actio, influendo, hic vitiositatem actionis intendendo, ille ita, ut formaliter & peccaminosè ab eo peccatum procedat, hic, ut minimè. Additur explicatio & illustratio per exempla, de quâ, ut pluribus agatur, cum suâ radiet luce, supervacaneæ foret operæ.

Et hæc etiam de ultimâ quæstione, ex quibus, confido, apparet, si & Theologorum & Philosophorum sententia attendatur, sensus utriusq; locutionum expendatur, principiorum deniq; genuina explicatio consideretur, nec illos his, nec hos illis bellum suis assertionibus indicare: deinde ad impugnandam Doctorum Ecclesiæ sententiam nullo jure Pontificio ex Philosophiæ armamentario tela arripere posse; ulterius, si arripuerint, salvâ veritate Philosophicâ feliciter retundi: nullâ deniq; necessitate cogi vel Philosophos vel Theologos, ut alterutri, si alterorum incolumes esse debeant, sententiæ suis se placitis abdicant, &

displiceant animo, quæ placuere prius, uti quidem rationibus quibusdam statuendum videbatur.

Appendicis loco additus,

De axiomaticum Philosophicorum in Theologia usu.

Appendix de
axiomaticum
Philosophi-
corum in
Theologia
usu.

In peroratione tractatus, quem hactenus pro ingenii modulo consideravi, occurrunt quædam assertiones, de quibus coronidis loco operæ pretium videtur aliquid adjicere.

Quæritur 1. An moderna Philosophia, uti nunc docetur, non exiguam partem adversariis Pontificiis adversetur?

Affirmatur, asseriturq; paucis in discursibus exemplis demonstratum esse, pluribus tamen, si necesse sit, posse, & vel sexcentis aliis. Verum enim vero 1. ambiguum est quod de modernâ Philosophiâ dicitur, quia, ut supra inculcatum, non eadem per omnia omnibus docetur Philosophia. 2. Quod si de principiis communi consensu apud eruditos approbatis sermo sit, negativa arripienda, cum illa axiomata sint ex immotis principiis deducta, nec falsitatis argui possint? Quomodo ergo adversariorum falsitati faverent? Absit. Verum vero consonum, verum falso minimè. Exemplum pauca, quæ proposita fuere, nec ad affirmationem inclinare nondum possunt motum iis, quibus ea examinavi. Lectori æquo judicium permittitur. De aliis nondum consideratio institui potest.

Quæritur 2. An tutius in Theologia contra adversarios sine Philosophiâ contra adversarios disputetur?

Distinctè hac de re quæri potest. 1. An melius disputet contra adversarios, qui Philosophiam ignorat. Hoc falsissimum fatentur sinceri Theologi assertionem pariter, & exemplo. Illud, quia vel maximè veram Philosophiam discipulis suis commendant, utq; ingenio politiori ad Theologicam arenam futurus Theologus accedat, cognitionem Philosophiæ in eo prærequirunt. In manibus sunt eorum scripta. Hoc, quia peritiores quiq; Theologi in statu Ecclesiastico ostendunt, quid & quantum olim in Philosophiæ acroateriis præstiterint.

Ante oculos exempla obversantur. Et sanè experientia testatur, quàm expediti & felices sint adversus hæreticorū exercitum pugnatōres, qui prius in militiā Philosophorum strenuè præliati fuerunt.

Principia

Philosophica adhibet? 2. *An tutius disputet contra adversarios, qui principia Philosophica non adhibent?* Hic distinctè respondendum. Nam 1. principia alia sunt *duplicitur*. *formalia*, quæ concernunt rationem consequentiæ, alia *materialia* certarum disciplinarum. Quicquid de his sit, illis certè nequit in disputationibus Theologus carere, quod libenter Ecclesiæ Doctores concedunt. Nam cum in scripturâ non omnes Theologiæ theses quoad verba extant, sitq; conclusio per bonam consequentiam à locis sacrarum literarum colligenda, sæpissimè fit, ut major vel sit principium Logicum consequentiæ vim complectens, vel per principium Logicum probetur, vel generale naturâ notum axioma, &c. V. G. Argumentantur Ecclesiæ Doctores contra dubitationem Pontificiam de gratiâ Dei hunc in modum: *Qui debent habere persuasionem, fiduciam & ἀνεγχομένην de gratiâ Dei, illi non debent dubitare de eadem. Fideles debent habere persuasionem, E. non dubitare. Minor continet rationem, & extat in scripturâ. At non major, in quâ latet vis consequentiæ hujus: Fideles debent habere firmam persuasionem. E. non debent dubitare.* Nititur autem Logico fundamento, quia fiducia & dubitatio sunt contraria. Contrariorum autem uno posito alterum removetur.

Et sanè hoc testatur experientia in disputationibus & scriptis Theologicis. Supra in primo discursu argumentum Theologorum erat: *Causa causæ est etiam causa causati. Atqui natura est causa mortalitatis ex sententiâ Photinianorum. Ergo. Major hic est principium Topicum.*

Argumenta

duplici modo

adhibentur.

2. Argumenta alia adhibentur propter *necessitatem*, alia ob *utilitatem*. Philosophicis principiis & rationibus utitur Theologus tunc ac feliciter, interdum ob *necessitatem* contra paganos, quorum religio primum ex rationis rectæ principiis redarguenda, tum scriptura commendanda, prout hanc methodum ipsimet Ecclesiæ Doctores præscribunt: interdum ob *utilitatem* respectu adversariorum ad nauseam usq; clamantium: nostram religionem ac fidem stultam & ineptam esse, & ab omni ratione alienam. Quemadmodum ob adversarios etiam ex Patribus & ipsis adversariorum scriptis argumenta peti solent.

3. Ar-

3. Argumenta alia sunt *primaria*, ex proprio fundamento Theologiae, nempe scripturâ, petita, alia *secundaria*, & minus principalia, ut rationes Philosophicae. Illa praecedunt ut propria, ac domestica, hæc mantissæ loco sequuntur. His solis niti Theologum, tutum non est, sed nec periculofum, illis probè intellectis horum robur explorare.

Poterat 3. quæri, *an ad Philosophica adversariorum argumenta Philosophicè à Theologo responderi debeat*, sed de hac jam statim peculiari-ter agendi erit locus. Hic ita propositis non potest simpliciter concedi, quod asseritur, *tutiores nos ab hoste in Theologiam fore, Philosophico agmine non stipatos: puriores à tenebris Philosophico lumine non illustratos: firmiores à lapsu, Philosophico pedamento non suffultos.*

Queritur 3. An Lutherus admiserit Philosophiae usum in Theologiam, an v. ejusdem axiomata repudiaverit?

Asseritur Lutherum b. m. Philosophiam voluisse à Theologicis disputationibus remotam, quando puram Theologiae faciem perpetuò coluit, nec toleravit mutuatitio rationis lumine deturpatam. Severius hoc. Argumentor ita: Qui 1. Theologiae studiosis commendavit Philosophicas disciplinas, 2. ipse earum principis contra adversarios usus est, ille non arbitratus est per Philosophiae usum Theologiam deturpari. Lutherus utrunq; fecit. Ergo. De commendatione brevitatis causa nihil addo, & lectorem remitto ad tractat. de simplici veritate Dn. D. Graueri p. m. & ad librum, Rever. & Excell. Dn. D. Jacob. Martin. cujus titulus *Bernunfftspiegel Præceptor. meor.* Exempla in scriptis divi Lutheri occurrunt plurima. Legantur controversiæ de interpretatione verborum Coenæ, de tropis & figuris in propositionibus sacramentalibus.

Queritur 4. An ad argumentum Philosophicum ab adversario oppositum Theologus sufficienter respondeat: Est argumentum Philosophicum.

Quæstionis hoc est non levis, & à multis agitari solitum. Aliqui,

etiam certum sit, vera principia Philosophica non contrariari articulis fidei, statuunt, necesse esse, ut respondeatur ad argumentum. Aliàs, inquiunt, victos nos dabimus, quasi contra rectam rationem aliquid statuamus, & Deum sibi ipsi contradicentem faciamus. Alii, cum videant, adversarios per argumenta Philosophica Sophisticè à statu controversiæ, & vero Theologiæ principio ad spinosas quæstiones Philosophorum nos velle abducere, negant ad argumenta Philosophica Theologo respondendum esse. Relicto cuiq; & salvo ejus judicio, quid de totà hac controversiâ sentiam, per certos aphorismos aperiam præmissis distinctionibus.

Theologi duplicis ordinis.

Distinctio 1. Illorum, qui in munere Theologico versantur, alii altioris & sublimioris sunt ingenii & controversiarum cognitionem solidam habent, dente prælia Domini præliandi instructi, nec adminiculis disputandi destituti: alii sunt simpliciores & rudiores, qui quidem plebi scripturam secundum ductum & informationem peritiorum explicare norunt, imbecilliorum tamen sunt virium, quàm ut omnes hostium quorumvis impetus sustinere, stratagemata eludere, sophisticationes animadvertere, & omnibus labyrinthis se extricare valeant. Nec mirum hoc, Deus variè sua dona dispensat. Quemadmodum fit, ut insignis contra adversarios & potens ac peritus belligerator in concionando, ægrotos consolando &c. timidior sit & imbecillior: ita contingit, ut optimus concionandi, ægrotos ex verbo DEI confirmandi, dubitationum & tentationum pondere suppressos erigendi artifex, in militiâ contra hæreticos quandoq; sit imbecillior. Uterq; tamen Christi in vineâ cum laude operatur.

Auditores duplicis generis.

Distinctio 2. Auditores, coram quibus disputatur, non sunt unius generis. Aut enim sunt doctiores, periti rerum Theologicarum & Philosophicarum, vel saltem hisce imbibendis animum applicuerunt, ut in Colloquiis inter literatos, item in acroteriis publicis: aut sunt plebei, rerum subtiliorum & Philosophicarum dissertationum insueti, & ignari prorsus, ut in Colloquiis Germanicis coram plebe.

Antagonista duplex.

Distinctio 3. Antagonista, cum quo disputatur, aut (quod ex conversatione & modo disputandi, moribusque advertitur) modesti est ingenii, & pro scopo veritatem sibi proposuit, ac proinde

inde legitime disputandi modo utitur; aut pertinacis & malitiosus est ingenii, pro fine habet victoriam, Sophisticandi arte insidias fruit, & involvere veritatem non evolvere satagit.

Hisce prælibatis sequentes aphorismos de quaestione proposita exhibeo.

Aphorismus 1. *Theologus vel Theologia addictus in arenâ disputatoriâ minus versatus tum inter Philosophos imprimis, tum inter Theologos, nec tenetur, nec debet Antagonistæ hæretico ad argumentum Philosophicum respondere.* Sufficit n. verbum Dei, in quo quotidie occupatur. Non tenetur, dixi, quia ex alio foro argumentum est assumptum. Provocare ergo jure potest ad verum & genuinum Theologiæ principium scripturam sacram. Non debet. Neq; enim consultum est sine necessitate periculo se offerre, & arma, quibus nunquam sit assuetus, arripere, contra eum, qui illis usurpandis sit artifex. Posset sanè fieri, ut extra Sionis castra evagando imperitior & minus exercitatus miles hostili incursum obviis prædâ offerret. Possêt contingere, ut victoriam reportet, cui non debebatur, unicam hanc ob causam, quod incautus è propugnaculo suo se transtulerit.

Aphorismus 2. *Theologus peritus & sufficienti scientiâ instructus non tenetur simpliciter respondere adversario Philosophicum argumentum præponenti.* Ratio est, quia ex solâ sacrâ scripturâ, ut verâ & genuinâ controversiarum normâ in arenâ Theologicâ velitationes instituuntur. Quod jam etiam, qui aliàs hac in parte adversantur, largiuntur, dum se ex solâ sacrâ scripturâ disputaturos offerunt, ut Pistorius in *hodogetico*, & alii. Ergo in disputationis cursu, si Philosophica ratio proponatur, sufficiet responsio: Est argumentum Philosophicum, nempe, quia contra conventionem argumentator aliena adfert.

Aphorismus 3. *Theologus peritus & sufficienter instructus ex abundanti debet respondere ad argumenta Philosophica coram catu literatorum & in auditoriis publicis, Antagonistæ moderato & veritatis amanti.*

Consultum nimirum est hoc fieri i. propter Philosophiam & Theologiam ipsam, quæ duæ disciplinæ pugnare invicem videbuntur, nisi, quomodo

Ufus triplex
responsio-
nis ad
modo

argumenta Philosophica contra Theologiam prolata modo apparentia diffidia tolli debeant, exponitur. 2. propter Antagonistam, cui suspecta redditur Theologia, nisi respondeatur, ac si contra Deum à quo recta ratio, Philosophia, & vera ejus principia tanquam ex fonte veri proficiscuntur, Deum in Theologiam loquentem Orthodoxa religio faciat. Non certè contenti sunt nostri adversarii hac responsione: *Est argumentum Philosophicum, quin potius urgent, respondete, aut fatemini, Vestram Theologiam recte rationi ac Philosophiæ contradicere.* 3. propter auditores, qui erudiri debent & informari, ut sciant, quomodo fraudes & insidiæ adversariorum sint eludendæ, ne vel Philosophiæ vel Theologiæ, cui utriq; dant operam, quam utranq; ut veritati consonam amplexantur, fiat injuria. Adde quod etiam ex nostrorum parte quandoq; rationibus Philosophicis pugnetur, quibus satisfaciant adversarii, ab illis, qui proferunt, requiritur. Iniquum verò foret, poscere ab alio id præstandum in disputando, quod ipse præstari detrectes. Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Sed de hoc alibi disserui.

Aphorismus 4. *Theologus sufficienter instructus non debet Antagonistæ argumentum Philosophicum proponenti respondere in cætu plebejorum & imperitorum.* Ratio est 1. quia hi non intelligunt Philosophica. Cur igitur de subtilitatibus Philosophicis coram iis differatur? Ad legem & testimonium revocandus erit disputator, & in scripturæ circulum retrahendus, ut informetur audientium cætus. 2. Immixtione disputationum perturbantur potius simplices, ut magis magisq; in speculationibus semetipsos irretiant, è quibus ob imperitiam se extricare dum nequeunt, infaustis dubitationum nebulis in perniciem erroris ut involvantur, facillimum est fieri. Atqui omnia in ædificationem fieri debent, quæ coram eruditis, in eruditorum, coram plebejis in plebejorum.

Aphorismus 5. *Theologus peritus & sufficienter instructus, nec tenetur, nec debet ad argumentum Philosophicum respondere Antagonistæ pertinaci & rixarum studioso, non veritatis.* Ratio est, quoniam sophistarum in Theologiam mos est, argumentis Philosophicis à statu controversiæ deducere, in spinas Philosophicarum quæstionum inducere, à verbo Dei abducere. Quod ubi fecerunt, tempus consumunt in contentionibus, semperq; aliquid inveniunt ex subtilitatum promtuariorum, quod regerant, cum ad dicta scripturæ sæpè linguam fuisset.

fuiſſent moderaturi, & lubrica labra compreſſuri. Tandem hoc
huiusmodi impoſtores loquaculi artificio hoc ſuo lucrantur, ut
utrinq; de poſita Theologi perſonâ Philoſophi induatur, cumq; in-
greſſus fuerit auditorium diſcendi cupidus Theologica hauriendi
gratia, longo tempore mera Philoſophica audiat. Fit etiam multo-
ties, ut in infinitum diſputationem progreſſuram ſine fructu neces-
ſitas abrumpat. Conſultum igitur eſt ſi cum homine huiusmodi
congre diendum ſit, ut diſputator eum in orbitâ ſcripturæ quàm
diligentiſſimè retineat, exorbitantem fortiter in ſemitam revocet,
nec à ſcripturâ ſemetipſum abduci vel latum unguem patiatur.

Atq; his niſi fallor perſpicuè explicatum eſt, quousq; ſufficiat,
reſponſio vel potius reſectio: *Eſt argumentum Philoſophicum*, & quæ
cauſa ſit, cur ſuo loco ſufficiat. Quod autem alia cauſa affertur, ut
ſtatuatur, in totum remittendas eſſe, & ſimpliciter rationes Phi-
loſophicas, nimirum, quia principiis Philoſophicis admiſſis, The-
ologis vel impoſſibile ſit τὴν θείαν Φυλάττειν (quoniam illa ſæpè
theſin Theologicam evertant) vel ſaltem inextricabilibus ſeſe la-
queis ipſi ſe implicant, (quia adverſarius perpetuò in Philoſophiâ,
ut nunc habetur, inveniatur, quod reſerat) illam non curo, cujus
membrum alterum falſum eſſe, ex diſcurſibus, quantum ad exem-
pla propoſita attinet, ſpero, manifeſtum eſt; alterum ex datâ ad
quæſtionem declaratione ac deciſione eſt examinandum. Modesta
ingenia facilè acquieſcunt, ſi videant principia Philoſophica ex ſu-
is fundamentis debito modo limitari, explicari, applicari deniq;
ad Theologiæ placita, ut pugnam eorum nullam revera eſſe, eluce-
ſcat. Ut autem (placet enim hoc coronidis loco de hac materiâ ad-
dere) ſecundum hætenus propoſitam deciſionem prudenter The-
ologiæ ſtudioſus in arenâ Theologicâ verſari poſſit, eorum ſequen-
dum eſt conſilium, qui ſuadent, ut maturè principia & quæſtiones
Philoſophicæ, quæ in controverſiis Theologicis occurrere ſolent,
ſeorſim annotentur, cujuſq; axiomatis Philoſophici determinatio-
nes, limitationes, diſtinctiones inquirentur, debitus ſenſus indage-
tur, applicatio deniq; fiat ad materias Theologicas, ut, quomodo
vel orthodoxè uſurpetur, vel heterodoxè abuſum ſubeat, perſpiciat-
ur. Hoc ſtudio diligenter continuato feliciter ac fructuoſè ſimul ve-

*Conſilium de
axiomatibus
Philoſophicis
quæ in Theo-
logiâ occur-
runt ſeorſim
notanda.*

litationibus Theologicis se committet Theologiæ pariter majestatem, & Philosophiæ honorem cum laude in Dei gloriam asserturus.

Queritur 5. & ultimo: An Theologum & quomodo deceat sic θεολογῆν, ut magis sit pius, quàm subtilis, magis Theologus, quàm Philosophus?

Quid opus, inquit aliquis, imò quæ dementia, in dubium quæstione institutâ vocare id, de quo nemo sit piorum, qui ambigat. Sed audi. Verissimum est, & absit, ut negem, Theologum magis debere esse pium, quàm subtilem, magis Theologum, quàm Philosophum, si nativo sensu, quem verba suggerunt, intelligatur. Verum enim verò latet anguis in herbâ. Pauca ergo notanda. Insidiæ enim struuntur Philosophiæ, retia ponuntur disputantibus de controversiis fidei. Novi etiam illi reformatores, osiores potius Academiarum, Weigeliani pietatem in Theologo urgent, disputationum usum derident, Philosophicum acumen pro accuratâ rerum cognitione adhibendum, subtilitatum & otiosarum, & perniciosarum fontem accusant, solum deniq; piè vivere urgent. Imò urgenda est devota pietas, ne negligatur tamen religionis sinceritas, & ita urgenda pia vita, ut prærequiratur vera fides. Illa enim in hac fundatur, sine hac non est vera pietas, sed mera hypocrisis. Jam ad rem.

1. Considerandum ergo Theologum considerari *vel* ut Christianum & Ecclesiæ membrum, *vel* ut Doctorem & Ecclesiæ militem. Ut est Christianus de se, in simplicitate fidei vitæ pietatem maximè sanè debet curare, sed ex cognitione Christi & verâ fide fluentem; ut est miles & Doctor, certè *vel* maximè etiam contra adversarios subtilitati (non inutili, sed per quam ritè queat secare verbum Dei, & accuratè ac cautè in disputando progredi) studere debet.

2. Considerandum, Theologum *vel* sub officio adversus hæreticos considerari, *vel* in munere, erga membra Ecclesiæ exercendo per consolationes, ibi sine adminiculo accuratæ subtilitatis versari difficulter poterit; hîc multum subtilitatis asferre plurimum oberit.

3. Considerandum, quæstionem esse de *vel*itatione cum adversariis instituendâ. De fide igitur agitur, non primò de vitâ. Theo-

Theologus, quatenus contra adversarium disputat, accuratè differit, & doctrinæ puritatem defendit; in conversatione autem & vitâ communi piè vivit.

C O N C L U S I O.

Ad portum perventum est, Dei gratiâ. Tu, qui hæc mea legisti, quisquis es, benevole Lector, quod verè à me dictum & scriptum est, accipies: si quid fortè à lineâ veritatis aberrans offendisti, justâ censurâ notabis. Habes animum meum: *Erravi, indictum esto, quod veritate invitâ dictum est.* Malitiosè pertinax est, qui illi cedere recusat. Humanum est errare, errorem autem de quo sis monitus, nolle agnoscere, & fateri, & deniq; abjicere, id verò ingenii est minimè apti, quod in publicum prodeat. *Vincit errorem, qui à veritate vincitur.* Et, opinor, benignior eris, qui instituti mei certiores factus, in ipso ingressu. Repeto. Quod scripsi, scripsi veritatis indagandæ, Dnn. Præceptorum pro veritate dignitatis asserendæ, concordia Philoſophiæ & Theologiæ propugnandæ gratiâ. Liberale est exercitium, quod ad hos fines instituitur, & absq; importunitatis quidem impetu, citra ullius offensionem. Cujus moderationis, opinor, imò confido, me observantem expertus es. Nul- lum mihi cum quoquam fuit negotium, de argu- mentis & re ipsa cura fuit. Adversarium ergo nul- lum feci, & qui se mihi fecerit, cum ut amicum ex-

cipiam amicus, quin imò, si amicus esse noluerit,
erit mihi nihilominus: neq; unquam DE O juvan-
te committam, ut liberalis exercitationis nectar in
detestandæ contentionis & rixarum fel conver-
tatur. *Alget veritas, ubi affectuum estu animi fervent:*

incalescit, ubi illorum extinctum est incendium: Hoc

Tibi, benevole Lector, denuò, antequam
dimitterem Te, inculcare volui.

Jam vale & fave.

F I N I S.

eipiam amicus, quin imò, si amicus esse noluerit,
erit mihi nihilominus: neq; unquam DE O juvan-
te committam, ut liberalis exercitationis nectar in
detestandæ contentionis & rixarum fel conver-
tatur. *Alget veritas, ubi affectuum estu animi fervent:*

incalescit, ubi illorum extinctum est incendium: Hoc

Tibi, benevole Lector, denuò, antequam
dimitterem Te, inculcare volui.

Jam vale & fave.

F I N I S.

Kesler, Andreas

Quadrige discursuum theologico-philosophicorum pro defendenda philosophi
ac theologi concordia ... circa quatuor quaestiones institutorum ...

Witteberga 1624

4 Diss. 2204#Beibd.19

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10830521-4

VD17 3:306615S